

SANOMAT Seurakunta

5/2020 www.salonseurakunta.fi 19.10.2020

Yhteinen aika on **ARVOKASTA** s. 8-9

Perhepartioon
pääsevät
pienetkin s. 4

Ongelmakierteelle
onnellinen
loppu s. 5

Puurakennustaitoa
satojen vuosien
takaa s. 16

Normaali karkaa yhä kauemmas

Menneenä kesänä ehdittiin jo hieman huokaista helpotuksesta, kun poikkeusolosuhteet tuntuivat hellittävän. Toki mielissä oli mahdollinen uusi kevään kaltainen tilanne syksyn koittaessa. Nyt tiedämme, että tilanne ei ole helpottamaan päin, vaan paremminkin on jouduttu ryhtymään uusiin toimiin viruksen leviämisen hidastamiseksi.

Voidaan vain kuvitella, kuinka ahdistava tilanne on kaikille niille, joiden toimeentulo on suurelta osin riippuvainen toiminnosta, joita nykyiset rajoitukset ja suosituksset erityisesti rasittavat. Ravintola- ja matkailuala sekä lukemattomat esiintyvät taiteilijat ja näihin liittyvä yksityisyritteliäisyys ovat kovalla koetuksella. Yhä useammin kuulee ns. käytäväkeskusteluissa kannettavan huolta juuri näistä ihmiskohtaloista. Toki myös monien muiden alojen työntekijöistä, joita poikkeavat olot rasittavat.

Pandemiaa koskeva uutisointi alkaa varmasti jo kyllästyttää monia. Tuntuu siltä, että muusta ei juuri puhutakaan. On kuitenkin valitettava tosiasia, että poikkeavilla oloilla on paljon vaikutusta seurakunnan toimintaan ja erityisesti seurakunnan läsnäolon seurakuntalaisten keskuudessa.

Edelleen on aihetta kiittää kaikkia, jotka ovatideoineet ja kehittäneet uusia tapoja toimia. Seurakuntalaiset ovat myös ottaneet omakseen uusia toiminnan muotoja, kuten esimerkiksi netin videotallenteita. Uudenlaista yhteisöllisyyttä ja yhteisvastuullisuuttakin on ehkä muodostunut. Mutta silti yhteen tuleminen ja yhteisöllisyyden kokemuksissa on menetetty paljon.

Nyt jo tähyilläään erityisen huolestuneina tulevaan. Päivien lyhenemisen ja valon heikkenemisen myötä on totuttu odottelemaan joulun valoja ja joulun mukanaan tuomia tapahtumia. Miten näihin varaudutaan ja missä muodossa niitä kyetään toteuttamaan?

Jollain lailla yhteisvastuullisuus näkyy siinäkin, että kylälästyminen, jonkinasteisen näköalattomuuden ja painostavan ilmapiirin keskellä löydämme tapoja rohkaista toisiamme. Tällä hetkellä ei ole juuri mahdollista miettiä, miten tästä palataan menneen kaltaiseen elämään. Pandemian jälkeisen ajan varmuudesta ei ole tietoa. On valitettavasti vain hyväksyttävä se, että nyt toimitaan annettujen mahdollisuuksien mukaan ja uudistutaan toimimaan näissä olosuhteissa, tuodittautumatta tilanteen

väliaikaisuuteen. Jälkimmäinen olisi pakoa väärään todellisuuteen.

Syksy on ollut joka tapauksessa kaunis. Luonto on tarjonnut värikylläisyyttään, jos arki onkin muuten tuntunut harmaalta. Kiinnitetään entistä enemmän huomiota siihen, mitä hyvää ja kaunista ympärillä on tarjolla, kuin siihen, mitä ehkä puuttuu.

Edelleen kauniita syyspäiviä toivottaen

Timo Hukka
kirkkoherra

”...kauniina kuin Jerusalmi ennen!” *

TIMO VIITANEN

Raatattu alkaa luonnontilasta ja päättyy (eräänlaiseen) kaupunkiin. Siinä välissä, kuten hyvissä kirjoissa aina, tapahtuu paljon. Miltä näyttää Raamatun suhde kaupunkiin? Katsotaanpa:

Babylon. Vanhan testamentin mukaan paikallinen väestö pyrki rakentamaan tornin, joka ulottuisi taivaaseen. Jumala ei pitänyt suunnitelmaa hyvänä, ja niinpä kaupunkilaiset havaitsivat eräänä päivänä puhuvansa täysin eri kieliä – yhteinen viestintäväline puuttui. Sama ongelma on sittemmin vaivannut urbaaneja rakennusprojekteja: virkamiehille, kunnallispoliitikoille, rakentajille, arkkitehdille ja kansalaisille ei tahdo löytyä yhteistä kieltä millään. Torna tai muuta rakennelmaa, joka toisi taivaan maan päälle, ei yrityksistä huolimatta edelleenkään ole rakennettu. Yleensä taivaaseen asti kohonnevat vain kustannukset.

Jeriko. Kaupungin muurit saatiin luhistumaan marssimalla kaupungin ympäri ja soittamalla suuria torvia; sitten kaupunki vallattiin. Torvet voivat yhä koitua kaupungin kuin kaupungin tuhoksi, varsinkin päästessään vaikuttamaan kunnalliseen päätöksentekoon.

Babylon, osa 2. Juutalaisten pakkosiirtolaisten asutuskohde, johon ei tultu halukkaasti: vanhan kotimaan kaipuu oli kova, eikä miehitysvalta aina herättänyt järin suurta luottamusta uudelleenastuttamiensa

parissa. Sitkeästi kuitenkin yritettiin ja sopeuduttiin uusiin oloihin: profeetta kehoittaa kovia kokeneita maanmiehiään ”harrastamaan sen kaupungin menestystä”, johon heidät on siirretty asumaan – siis ”kotoutumaan”. Työskentely uuden kotikaupungin hyväksi kun edistää omaa ja koko yhteisön hyvinvointia. Aivan täysin ei kuitenkaan haluta assimiloitua: juutalaiset eivät edelleenkään osallistu paikalliseen pakanalliseen jumalanpalvelustoimintaan, vaan pitävät kiinni ”isien uskosta”.

Jerusalem. Juutalaisten maallinen ja hengellinen pääkaupunki. Ylhäisestä asemastaan huolimatta (tai siksi) sekään ei säästy kritiikiltä. Toiveet kaupankäynnin sapattirajoitusten poistamisesta saavat profeetoilta haukut. Kuninkaiden tapa pitää vallasta kiinni hinnalla millä hyvänsä nähdään sekin pääkaupungin kielteisenä piirteenä. Kaikesta tästä huolimatta Jerusalemin arvo säilyy: kaupunki itse on pyhä, Herran temppelin pyhittäjä – jospa vain sen asukkaat ryhtyisivät elämään sen arvon – ja Jumalan tahdon – mukaisesti! Pyhän kaupungin julmuuden saa tuta myös Jeesus itse.

Rooma. Uuden testamentin aikainen Rooma on maailmanvallan pääkaupunki. Se on kaupallisen ja poliittisen, vaikkei aina sotilaallisen, vallan keskittymä; sieltä vaikutetaan koko Välimeren alueen kohtaloihin. Kristityille se on niin vainojen kuin mahdollisuuksienkin kaupunki: Roomassa on jo hyvin varhain merkittävä kristillinen seurakunta, jonka vaikutus säteilee kauas. Myöhemmin, kun valtiollinen (Länsi-)Roo-

PIXABAY

ma romahtaa, kirkko ottaa pitkälti kantaa sen tehtävät ja pyrkii pitämään yhteiskuntaa koossa. Vainojen aikaan kirjoitettu Ilmestyskirja taas näkee Roomassa uuden Babylonin, hengellisen pakkosiirtolaisuuden, vieraantumisen ja pahuuden symbolin, omaan hillittömyyteensä ja yletömmään ylellisyyteensä hukkuvan vainoajan ja verenvuodattajan.

Uusi Jerusalem. Raamatun päätöstah-tien kaupunki ei enää ole tavallinen, maallinen kaupunki. Enää ei tavoitella taivaita; maailma on muuttunut uudeksi ja paremmaksi, taivas on tullut maan päälle. On mielenkiintoista, että kaikesta kaupunkikriitistään huolimatta Raamattu esittää toivon ja tulevaisuudenuskon symboliksi juuri kaupungin: pyhän, jumalallisen ja kovin toi-

senlaisen, mutta kaupungin yhtä kaikki. Se ei tunne perinteisen kaupungin vaaroja, sen pimeitä puolia ja väkivaltaa, sillä Jumala itse on sen valona ja turvana. Sen asukkaita yhdistää kokemus Jumalan hyvydestä ja suojeluksesta.

Miten sellaisessa kaupungissa eletään, jossa on turvallista ja hyvä olla? Sitä voi miettiä jo nyt; jotain voisimme ehkä yrittää toteuttaakin. Vai mitä?

Kirjoittaja on Salon seurakunnan pappi, joka viihtyy sekä maalla että kaupungissa – toisinaan paremmin, toisinaan huonommin.

* A. Kivi, *Seitsemän veljestä*

Jumalanpalvelusten suoratoisto jatkuu

... ja muuta ajankohtaista

Sunnuntaisin klo 10 seurakunnan YouTube-kanavalla näkyy jumalanpalvelus jostakin Salon seurakunnan kirkosta. Lokakuussa lähetys tulee Kiskon kirkosta, 1.–15.11. Perniön kirkosta ja sitten Perttelistä.

Striimatut jumalanpalvelukset säilyvät YouTubessa katsottavissa kaksi viikkoa. Seurakunnan kanavalla tallenne ei kuitenkaan näy heti suoran lähetysten päätyttyä,

NIINA JYLLILÄ

Jumalanpalvelusten suoratoistoon tarvitaan tekniikkaa ja tekniikan käyttäjiä.

vaan varmimmin vasta maanantaiamuna. Jos sen sijaan hakeutuu osoitteeseen www.youtube.com ja laittaa siellä hakusanaksi Salon seurakunta, pääsee katsomaan tallennetta jo sunnuntaina.

Diakonialle haetaan uutta johtajaa

Salon seurakunnan diakoniatyötä johtava Kaisa Rauma siirtyy vuodenvaihteessa eläkkeelle, ja hänelle etsitään parhaillaan seuraajaa. Hakuaika tehtävään päättyi lehden painopäivänä, joten lopullinen hakimäärä ei ehtinyt tähän. Kirkkoneuvosto valitsee diakonian työalajohtajan marraskuun kokouksessaan.

Testamenttivaroja Kiikalaan

Salon seurakunta vastaanotti kesän kynnyksellä Matti Sirenin testamentin, joka on kohdennettu diakoniatyöhön Kiikalan alueella. Koska varoja on lähes 200.000 euroa, niistä tehdään noin kymmenen vuoden mittainen käyttösuunnitelma. Sen laatimisen kirkkoneuvosto antoi kristillisen palvelun ja maahanmuuttajatyön johtokunnan tehtäväksi.

Maalausta ja tervausta

Maalausta ja tervausta

Angelniemen ja Suomensjärven kirkot ovat saaneet uuden ulkomaalin, samoin Kiikalan ja Suomensjärven kellotapulit. Myös Naarilan rantasauna on maalattu ja isompi saunoista peruskorjattu.

Perniössä tervattiin kirkon katon pohjoislape, ja syksyn aikana kirkon ullakolle rakennetaan huoltosillat. Loppuvuoden työlliställä on myös jätevesijärjestelmän rakentaminen Lammenjärven leirikeskukseen.

Korjauksiin käytetään kiinteistöjen myynneistä saatuja tuloja.

Kirkkoihin maalämpöä

Lähivuosien suunnitelmissa on vaihtaa öljylämmitys maalämpöön useissa seurakunnan kiinteistöissä. Ensimmäinen kohde on ensi vuonna Perttelin kirkko, jonka lämmitysjärjestelmän vaihdosta on jo tehty selvitys ja kustannusarvio. Seuraavina ovat jonnossa Kiikalan ja Muurlan kirkot.

Kuopan kuulumiset

Moni ohikulkija on uteliaana kurkinut suurenpuoleiseen kuoppaan, jonka paikalla ennen oli Salo-Uskelan seurakuntatalon vanha osa. Rakentamista ennakoitujen kuopassa on nyt tehty maaperätutkimus. Savea on 50 metrin paksuudelta, joten aika pitkät paalut tarvitaan uudisrakennuksen perustukseen.

Kaupunki on myöntänyt hankkeelle rakennusluvan, urakka kilpailutetaan ensi vuoden alussa ns. jaettuna urakkana ja rakentamaan päästäneen toukokuussa. Sitä ennen pitää vielä purkaa pois maanalainen autohalli.

**JUMALANPALVELUS
SUNNUNTAISIN KLO 10**

Katsottavissa seurakunnan
YouTube-kanavalla
Kuunneltavissa Järviradiossa
102,9 MHz

Seurakunta somessa

Facebookissa
Salon seurakunta
Salon seurakunta Perniön alue
Perttelin seurakunta-alue
Salon seurakunnan
Touhutassut
Salon seurakunnan diakoniatyö

Instagramissa
salonseurakunta
kirkkoperniössä
salonseurakunnantouhutassut
peteseurispossu
kirkkomusiikki.salonseurakunta

Joulu, joka ei unohdu?

Onko jokin joulu jäänyt erityisesti mieleesi? Saitko todellisen yllätyslahjan? Syntyikö lapsesi tai menettkö jonkun läheisesi? Oli koolla koko suku vai olitko kenties ensi kertaa yksin? Ja niin edelleen – joulusta on voinut tulla unohtumaton vaikka mistä syystä.

Kokoamme Seurakuntasanomien joulunumeroon muistoja jouluista, jotka eivät unohdu. Jos haluat kertoa omasi, lähetä 9.11. mennessä sähköpostia osoitteeseen ulla-maija.kytola@evl.fi tai postita kirje tai kortti osoitteeseen Seurakuntasanomamat, Torikatu 6, 24100 Salo. Puhelimitsekin muistoja voidaan kirjata, joten soita 044 774 5212 (mieluiten aamupäivisin ma–pe).

CLIPART

Joulu Salon lapsille

Perinteinen lahjakeräys tuo jouluiloa vähävaraisille lapsiperheille. Edellisvuosien tapaan keräys toteutetaan niin, että lahjoja hankitaan lasten toiveiden mukaan. Lahjatoiveet ja perheen yhteystiedot voi toimittaa 25.10. asti sähköisesti osoitteessa salo.fi/joulu-salon-lapsille/.

Toivottu lahja saa maksaa enintään 50 euroa. 10–17-vuotiaille voi lahjan asemesta toivoa lahjakorttia erikoisliikkeeseen, esimerkiksi vaate-, urheilu- tai kirjakauppaan.

Lahjatoiveen täyttäjiä on joka vuosi löytynyt kiitettävästi. Toivottavasti näin käy myös nyt, jotta jokainen lapsi saa lahjansa.

Keräyksen järjestävät yhteistyössä kaupunki, seurakunnan diakoniatyö, Vilpas ko-

ripallo ry, MLL:n Varsinais-Suomen piiri, Perniönseudun Lehti ja Salonjokilaakso.

Hae lahjatoive 2.–27.11.

- Salon kaupungintalon infosta ma–to klo 8–16, pe klo 8–14.45.
- Perniönseudun Lehden toimituksesta, Lupajantie 1, ma–to klo 9–16.
- Puhelimitse kaupungintalon infosta p. 02 778 2060 kaupungintalon aukioloaikana.

Tuo hankkimasi lahja 27.11. mennessä paketoimattomana kaupungintalon infoon tai Perniönseudun Lehden toimitukseen.

Perhepartioon pääsevät pienetkin

Perhepartiossa Leirisiskoissa

ULLA-MAIJA KYTÖLÄ

Partiolippukunta Leirisiskoissa polkaistiin perhepartio käyntiin vuosi sitten. Hanna Salokannel lähti heti mukaan poikansa Eemilin (4) kanssa.

Hanna itse rupesi aikoinaan partiolaiseksi

Ransu ongella oli Eemilin suosikkeja nukkenäyttelyssä.

seitsemänvuotiaana, joka on alaikäraja tavallisessa partiotoiminnassa. Samaa harrastusta hän on toivonut omille lapsilleen.

– En halunnut odottaa, että Eemil täyttää seitsemän, kun perhepartiossa oli mahdollisuus lähteä mukaan jo nuoremman lapsen kanssa.

Partio on ainakin toistaiseksi äidin ja pojan yhteinen juttu. Eemilin pikkusisko Emma on vasta vuoden, joten hän on perhepartioonkin vähän liian nuori. Sitä paitsi toiminnan periaatteisiin kuuluu, että jokaisella lapsella on mukana vähintään yksi aikuinen omasta lähipiiristä.

Syyskuisena iltana Hanna ja Eemil olivat tavattavissa Perniössä, kun perhepartio vieraili Galleria Levolassa katsomassa Eevaliisa Holma-Kinnusen – legendaarisen Ransu-koiran tekijän – nukkeja. Niissä riittikin katsottavaa, mutta voi kurjuutta: mihinkään ei saanut koskea, olihan tämä näyttely eikä päätähuimaava leluvarasto. Se otti aika lailla päähän Eemiliä, ja useimpia muitakin lapsia, joten vierailun useimmin kuulu lause taisi olla aikuisten hokema ”Ei saa koskea”.

Perhepartio on Hanna Salokanteleen ja Eemil-pojan yhteinen harrastus.

Onneksi perhepartiossa retkeillään yleensä vähemmän arkoihin kohteisiin. Eemil muistaa käynnit laavulla ja Vuohensaaressa. Äidin avustuksella mieleen palautuu myös Kettu metsässä -aiheen maalaaminen Salon kirkon takapihalla.

Leirit ovat olennainen osa partiotoimintaa, ja perhepartiossakin on jo yksi yön yli kestänyt leiri järjestetty. Harmikseen Hanna ja Eemil eivät voineet sille osallistua, joten seuraava leiri on heidän odotuksissaan ykkössijalla.

Retkineen ja leireineen perhepartio on

eräänlainen partion kevytversio: mahdollisuus tutustua ja totutella toimintaan sitoutumatta jokaviikkoihin kokoontumisiin. Perhepartiossa kokoontumisia on noin kolmen viikon välein. Hannalle ja Eemilille tämä tahti sopii hyvin.

Aiempi partiotausta ei ole tarpeen, vaikka Hannalla semmoinen sattuukin olemaan:

– Perhepartio sopii kaikille lapsille ja aikuisille, jotka tykkäävät luonnossa olemisesta ja yhdessä tekemisestä, Hanna Salokannel mainostaa.

Perhepartiossa Kiskon Kuparisissa

MIRKA MICHALSKA

Kiskossa on partioitu jo pidemmän aikaa ikäryhmissä sudenpennuista aikuisiin. Toisakeväänä ilmeni kasvavaa kiinnostusta alle kouluikäisten partiotoimintaan, ja syksyllä 2019 aloitimme lippukunnassa perhepartioinnin.

Perhepartiossa lapset ja vanhemmat pääsevät tutustumaan partiotoimintaan jo ennen kuin virallinen partioura alkaa. Se on myös hyvä väylä palata partioon tauon jälkeen. Usein perheissä on partiolaisia eri ikäluokissa, ja niin tästä tulee hieno perheen yhteinen harrastus.

Kokoonnumme noin kerran kuussa, ja teemme jotain mukavaa yhdessä. Luonto on meille tärkeä, ja lapsille on tärkeää tehdä asioita yhdessä, leikkiä ja laulaa. Kiivoon huuto on ehdottomasti ”Okki vokki kalalokki, ikki vikki housut rikki” ja lauluista parhain ”Aaluette”. Vanhemmat kertoivat,

että perhepartio antaa heille yhteisen harrastuksen lasten kanssa, ja luonnossa oloa arvostetaan paljon.

Välillä osallistumme lippukunnan tapahtumiin. Odotamme kovasti yhteistä päiväretkeä, joka toteutetaan Toijassa teemalla ”Preeria kutsuu”. Siihen ovat tervetulleita myös ei-partiolaiset, koska haluamme antaa muillekin kokemuksen, minkä partiosta voi saada. Yöretki on myös tulossa, joten uusia seikkailuja on tiedossa.

”Kerran partiolainen, aina partiolainen” pitää hyvin paikkansa. Olen itse aloittanut partion vuonna 1982 seitsemänvuotiaana, ja edelleen olen innokkaana mukana, vaikka aikuisia kiireet tahtovat haitata. Siksi tämä kerran kuussa tapaaminen sopii hyvin perhepartioon.

Kirjoittaja on KisKun lippukunnanjohtaja ja kahden samoajan sekä perhepartiolaisen vanhempi.

Tänä syksynä Kiskon perhepartio osallistui Perniössä järjestettyyn sudenpentujen ja seikkailijoiden riehaan.

KisKun perhepartioryhmä sai tänä syksynä nimekseen Puput, ja jokaiselle pikku partiolaiselle tehtiin oma maskottipupu.

PERHEPARTIO

- ▶ Perhepartioon pääsevät alle kouluikäisetkin. Jokaisella lapsella pitää kuitenkin olla toiminnassa mukana vähintään yksi aikuinen omasta lähipiiristä. Vanhempien ohella seurana voi olla vaikka kummitäti tai isoisa.
- ▶ Perhepartiossa keskitytään luontoon ja retkeilyyn. Aina kun vain mahdollista, ollaan jossain ulkona. Kokoontumisia on noin 3–4 viikon välein.
- ▶ Kiskon Kuparisten perhepartiosta saa lisätietoja Mirka Michalskalta p. 0440 765 730, mirka.michalska@kiskonkupariset.fi.
- ▶ Leirisiskojen perhepartion kokoontumisista tiedotetaan WhatsApp-ryhmässä. Siihen pääsee mukaan ottamalla yhteyttä Maritta Järveläiseen 044 774 5276, maritta.jarvelainen@evl.fi.

Avulla on väliä

RIITTA KOIVISTO

Saara on avun asiantuntija: Nelikymppinen perheenäiti, jolla on kaksi lasta, rauhallinen ja ymmärtävä mies ja työpaikka apua tarvitsevien lasten parissa. Perheellä on rakenteilla uusi koti, jossa Saara saa mielin määrin toteuttaa taiteellisia visioitaan ja tehdä käsillään kaunista sisälle ja suunnitella pihaa.

Tähän päästäkseen Saara on tarvinnut paljon apua.

Ongelmat periytyvät

Saaran omassa lapsuudenperheessä vanhemmilla oli mielenterveys- ja alkoholiongelmiä. He erosivat, ja Saara asui isänsä kanssa, jonka väkivaltaisuutta piti joskus paeta naapuriin.

– Nykyisin tuollaiseen tilanteeseen olisi jo puututtu, Saara toteaa.

Elämä oli sekasortoista, mutta kun 12-vuotiaana Saara sai itse todistaa huoltajuuskiistassa oikeudessa, hänen annettiin muuttaa äitinsä luo. Se oli parempi ratkaisu, mutta pähteet kuuluivat kuvaan sielläkin, ja ne kuuluivat pian myös Saaran elämään.

Sain toilailla aika rauhassa

Saaran oma päihteiden käyttö alkoi 13–14-vuotiaana, ja myös kovat huumeet tulivat tutuksi ennen täysi-ikäisyyttä. Elettiin 90-luvun lamaa, ja ”Salon ensimmäistä huumeaaltoa”.

– Äiti ei tiennyt elämästäni paljoakaan, ja kun sain päihdetuomioitakin, niin poliisi vain totesi, että toivottavasti ei nähdä enää.

– Sain olla aika yksin.

Nyt voi vain ihmetellä, kuinka vähän 1990-luvulla lapsen tai nuoren elämään puututtiin.

Valoa ikkunassa

Saara muistaa yhden myöhäisen viikonloppuillan. Hän oli 17-vuotias ja yksin ulkona Märyssä Halikossa. Kotiin päästäkseen hänen olisi pitänyt saada vaihdetuksi puhelinkolikkoita – elettiin siis aikaa ennen kännyköitä. Kauppa oli jo kiinni eikä ihmisiä liikkeellä, mutta sairaalasta näkyi valoa. Sinne vain umpimähkään jollekin ovelle koputtelemaan!

Puhelinrahaa ei vaihdettu, mutta hänen isompi avuntarpeensa huomattiin. Hän oli sattunut sellaisen suljetun osaston ovelle, johon hänet otettiin heti sisään.

Hoidossa Halikossa kului kuukausi, jona aikana Saarelle järjestettiin vuoden pituinen maksusitoumus päihdehoitopaikkaan pohjoisempaan Suomeen.

– Silloin oli vielä mahdollista saada tuollainen pitkä maksusitoumus.

Moniammatillista yhteistyötä

– Ajattelen, että minua oli aika helppo auttaa, olin sopeutuvainen ja helpottunut hoitoon pääsystä. Märyssä oli ammattitaitoa.

– Kun olin ollut vuoden pohjoisessa ja

Halikon sairaalasta Saara tuli teini-ikäisenä löytäneeksi oikean oven oikeaan aikaan ja sai ammattitaitoista apua omaan tilanteeseensa.

palasin Saloon, minua auttoivat niin seurakunnan kuin kaupungin ja A-klinikan ihmiset. Tuettiin opiskelussa, työkokeiluissa ja harjoitteluissa, sain apua asuntoasioihin, ja minulla oli tukihenkilö ja terapiaa. Sain apua, jossa minua ei tuomittu.

Päihdemaailma on pelottava

Omaan menneisyyteensä Saara kertoo otavansa etäisyyttä, hyvästä syystä.

Kun Saara on oman lapsuudenperheensä ihmisten kanssa tekemisissä, hän näkee taas, millainen on se maailma, jossa käytetään kaljaa, pilveä ja kovia huumeita.

Siihen kuuluu toisten hyväksi käyttämisen. Ihmiset ovat toisilleen välineitä markkinoilla, joilla valuuttaa ovat kauneus, raha, kyky hyvään huulenheittoon tai rikoksiin... tai millä nyt voi paikkansa piireissä ansaita.

On vihaa, kaunaa, ja katkeruutta. Väki-
valtapuhe on tavallista: kuka pettää ketä, hyötyy kenestä, on kenellekin velkaa tai aikoo vetää turpaan ketäkin.

– Muutin kauemmas. Tällaiset asiat ahdistavat minua, ja nyt haluan varjella myös lapsiani tällaiselta.

En vaihtaisi elämäkokemustani

– Teen työtä pienten koululaisten parissa. Ymmärrän, miksi joku oireilee. Kaikilla ei todellakaan ole samat mahdollisuudet, vaikka niin väitetään. Lapsi tottuu siihen, mitä on. Mistä tahansa asiasta tulee hänelle normaali.

– On hyvä, että lastensuojeluilmoituksia tehdään herkemmin kuin ennen. Helpointa on auttaa lasta, polku ei ole niin pitkä.

Aikuiset eivät edes saa apua samalla tavalla kuin lapset tai nuoret, vaan heidän pitäisi osata hakea apua itse. *Sukupolvistumista* yritetään kyllä välttää, siis sitä, että vanhempien ongelmat valuvat lapsille.

– Minä saan vielä terapia-apua, koska minulla on lapsia.

– Olen nähnyt, kuinka myös vapaaehtoisapu ja vaikka perheille järjestetyt tempauk-

set tuovat valtavasti iloa ihmisten elämään. Nyt korona-aikana avun tarve on vielä lisääntynyt. Moni on jäänyt kovin yksin.

– Jos on vaikeuksia, on hyvä nähdä, että jotain muuta on tarjolla. Jos auttajilla on rauha, se näkyy ulospäin.

– Toiveita elämässä? Kun pysyisi tällaisena. Parasta on nyt.

Haastateltavan nimi on muutettu.

WAINU AUTTAA NUORIA

▶ Wainu-auto (”wainu nuorille”) on liikkuva nuorisokahvila. Se antaa nuorille mahdollisuuden viettää aikaa yhdessä ja toisaalta tutustuttaa myös aikuisiin, joilta voi jossain tilanteessa pyytää apua. Näin se on tärkeä osa ennaltaehkäisevää päihdetyötä. Lisätietoa autosta ja sen liikkeistä saa sen omilta Facebook-sivuilta.

▶ Salon seurakunnasta Wainussa ovat työntekijöinä mukana päihde- ja kriminaalityötä tekevä diakoni Heidi Matinlassi ja nuorisotyön ohjaaja Kai Ruha, mutta toiminta kaipaa kipeästi vapaaehtoisia. Jos kiinnostuit, ota yhteyttä: heidi.matinlassi@evl.fi, puh. 044 774 5273, tai kai.ruha@evl.fi, puh. 044 774 5337.

Nuoret tulevat leirille ilman vanhempiaan, mikä on heille hyvin harvinaista. Itsestäänselvyyksiä heille eivät ole myöskään uiminen, makkaranpaisto ja laulujen laulaminen iltanuotiolla ja seurustelu muiden nuorten kanssa. Leirillä on mukana paljon vapaaehtoisia avustajia ja aina myös lääkäri.

Kesäleiri on vammaisten nuorten vuoden kohokohta

CHRISTINA HEIKKILÄ JA KIRSI ELO
KUVAT KAŽDYJ-SÄÄTIÖ

Uenäläisen Každyj-säätiön (suomeksi Jokainen) vuosittainen kesäleiri järjestettiin elokuussa viidettä kertaa. Leiri on monen vaikeasti vammaisen, suurimman osan ajastaan kotona viettävän nuoren vuoden kohokohta – jopa elämää muuttava kokemus.

– Meillä ei ole aurinkoisia tarinoita toimimisesta, mutta haluamme antaa näille lapsille ja nuorille toivoa, elämäniloa ja paremman arjen. Teemme työtä, jotta heillä olisi mahdollisuus toteuttaa unelmansa, saada koulutus ja osallistua sen sijaan, että he eläisivät eristettyinä neljän seinän sisällä, jossa ainoa yhteys ulkomaailmaan on kenties tietokone, kertoo säätiön perustaja ja johtaja **Veronika Shutova**.

Koronaepidemian vuoksi leiriläisten määrä oli rajattu 60:een, joten kaikki halukkaat eivät päässeet mukaan. Silti osanottajia kaksiviikkoiselle leirille tuli ympäri Venäjää, yksi Siperiasta asti.

– On hienoa kuulla leiriläisten sanovan, miten tämä muuttaa heidän elämänsä. Esi-

merkiksi 18-vuotias **Ilnur** oli mukana ensimmäistä kertaa. Hän istuu pyörätuolissa, eikä ole koskaan aiemmin ollut poissa kotoa ilman vanhempiaan. Leirillä hän sai viettää aikaa muiden nuorten kanssa ja rohkaistui ottamaan kontaktia ihmisiin ihan eri tavalla kuin aiemmin, **Veronika Shutova** iloitsee.

– Leirin keskustelut olivat erittäin syväisiä. Puhuimme siitä, mitä nuoret voivat saavuttaa ja minkälaisia esteitä ja pelkoja heillä on. Käsitelimme myös perheväkivaltaa, jota jotkut nuoret joutuvat kokemaan. Siksi panostamme myös vanhempien parissa tehtävään työhön.

Veronika Shutova unelmoi omasta leirikeskuksesta, joka olisi kaikille sopiva, sillä esteetön ympäristö on Venäjällä vielä aika kaukainen tavoite.

– Näen kuitenkin jo muutosta yhteiskunnassa. Pyörätuolissa istuvia lapsia näkee aiempaa enemmän, eivätkä ihmiset pelkää vammaisia enää niin paljon. Olen oppinut paljon tehdessäni yhteistyötä suomalaisten kanssa ja olen onnellinen saadessani työskennellä sen puolesta, että kaikilla ihmisillä olisi yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet.

Kodin seinien sisältä järjestön kasvoiksi

Anastasia Smirnova, 21, tuli mukaan Každyj'n toimintaan 16-vuotiaana. Nyt hän opiskelee psykologiaa Pietarissa ja vastaa järjestön sosiaalisesta mediasta.

– Kärsin selkäydinperäisestä lihassurkastumasta ja olen joutunut käymään sairaalassa säännöllisesti pari kertaa vuodessa 12-vuotiaasta asti. Hyvin harvalla vammaisella nuorella on Venäjällä mahdollisuus yliopisto-opintoihin, mutta Každyj'n tuella pääsin opiskelemaan. Haluan työskennellä kouluttajana ja psykologina esikouluikäisten lasten parissa, **Anastasia** kertoo.

Anastasia tutustui **Veronika Shutovaan** lastensairaalassa, jossa tämä työskentelee psykologina. **Veronika** kertoi hänelle mahdollisuudesta tulla leirille.

– Tuo ensimmäinen leiri muutti elämäni. Ennen sitä kävin vain sairaalassa ja muun ajan vietin kotona, enimmäkseen huoneessani. Parhaimmat muistoni ovat leireiltä ja muista Každyj'n tapahtumista. Ja nyt työskentelen Každyj'ssa!

Anastasia toimii järjestön kasvoina ja edustaa sitä tapahtumissa, konferensseissa ja seminaareissa.

– Hän on todellinen taistelija, joka on voittanut monia esteitä, **Veronika** kehuu.

Keväällä **Anastasia** aloitti sosiaalisessa mediassa projektin, jossa liikuntavammaiset nuoret jakavat tarinoita siitä, miltä maailma näyttää pyörätuolista käsin. Projekti sai paljon huomiota ja monet nuoret jakoivat tarinansa.

– Unelmoin siitä, että kaupungilla olisi helpompi liikkua pyörätuolilla eikä vammaisten tarvitsisi taistella viranomaisten kanssa saadakseen lääkkeitä. Unelmoin omasta perheestä ja matkustamisesta – ja siitä, että jonain päivänä keksittäisiin taikarokote, jonka ansiosta yhteiskunta ja ihmiset lakkaisivat katsomasta vammaisia välten.

Jokainen-säätiötä johtava psykologi ja teologian maisteri **Veronika Shutova** on työskennellyt aiemmin myös Inkerin ev. lut. kirkon lapsi- ja nuorisotyön johtajana. **Anastasia Smirnova** edustaa säätiötä tapahtumissa ja kehittää sen näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa.

Dennis osallistui leirille ilman vanhempiaan. **Olga**-äidin mukaan erossa olo ei ollut ihan helppoa kummallekaan, mutta jälkikäteen poika kertoi leiristä hyvin innostuneesti. "En ole koskaan nähnyt hänessä niin paljon itseluottamusta. Hän sai uusia ystäviä, osallistui kaikkeen toimintaan ja odottaa kovasti, että pääsis leirille uudestaan", äiti kertoo.

KAŽDYJ- ELI JOKAINEN-SÄÄTIÖ

- ▶ Každyj-säätiö työskentelee vaikeasti vammaisten lasten ja nuorten aseman ja elämänlaadun parantamiseksi. Suomen Lähetysseura on tukenut säätiötä sen perustamisesta alkaen ja antanut myös asian-tuntija-apua erityisesti varainhankinnan kehittämiseen. Viime vuosina Každyj onkin saanut paljon näkyvyyttä ja löytänyt Venäjältä sekä taloudellista tukea että uusia ihmisiä mukaan toimintaansa.
- ▶ Järjestöllä on kolme osa-aikaista työntekijää sekä yli 50 vapaaehtoista. Tuen piirissä on vuosittain yli 200 ihmistä. Monet ovat vaikeasti vammaisia lapsia ja nuoria, joiden elinajanodote on lyhyt.
- ▶ Salon seurakunta tukee säätiötä talousarviovaroin ja vapaaehtoisin lahjoituksin. Oman lahjansa voi osoittaa Suomen Lähetysseuran tilille FI25 8000 1600 0607 10, viitteeksi 4 074375 002222 569, tai MobilePay-maksulla numeroon 43051.

Onko kaikilla saamelaisilla poroja?

ULLA-MAIJA KYTÖLÄ

Kun puhekumppani paljastuu syntyjään saamelaiseksi, nousivat usein esiin kaikenlaiset ennakkokäsitykset:

– Että omistan poroja, se on se yleisin. Joskus on kysytty suhteesta shamanismiin, kertoo Niina Siivikko, saamelaisten historiasta väitöskirjaa tekevä tutkija Turun yliopistosta. Hän on myös yksi ekumeenisen vastuuviikon ihmisoikeuslähettiläistä ja siinä roolissa mukana Salosta taltioitavassa iltakirkossa, jonka Yle lähettää 25. lokakuuta.

– Kirkon saamelaistyön sihteeri, pastori Erva Niittyvuopio ehdotti minua lähettilääksi. Lupauduin mukaan välittömästi, sillä saamelaisasioista puhuminen on aina yhtä tärkeää.

Paitsi tärkeää, niin varmasti myös tarpeellista. Harva suomalainen etenkin täällä etelässä tietää saamelaisuudesta juuri mitään. Mitä ainakin pitäisi tietää?

– Tiedon puutteen tiedostaminen on hyvä alku, Niina Siivikko sanoo. – Tarkoituksena ei ole syyllistää yksittäisiä kansalaisia, sillä ei ole heidän syynsä, ettei heille ole koulussa opetettu saamelaisista mitään.

– Olenaisinta on ymmärtää, että saa-

melaiset ovat itse omien asioidensa asiantuntijoita. Toisaalta saamelaisilta odotetaan kohtuuttomasti yksimielisyyttä, mikä osaltaan johtaa paineisiin yhteisön sisällä.

Niina Siivikko puolustaa saamelaisten oikeuksia muun muassa väitöskirjatyöllään:

– Koen, että se on tosi tärkeää työtä, mutta myös raskasta, kun toisinaan sekä päivät että illat ovat täynnä vastaan tulevia epäkohtia sekä tutkimuksessa että somessa.

Entä miten enemmistö voisi puolustaa tätä yhtä Suomen vähemmistöistä?

– Kuuntelemalla ja tukemalla saamelaisten ääntä. Vähättely on melkein yhtä paha kuin pilkka, ja molempia kohtaa, jos nostaa saamelaistilanteen epäkohtia esiin.

Mikä olisi kiireellisin muutos, joka pitäisi saada aikaan?

– Asennemuutos! Saamelaiskäräjiä täytyisi oikeasti kuulla ja pitää niitä vaikutusvaltaisena neuvottelukumppanina, kun ratkotaan saamelaisten kotiseutualueen asioita tai muuta saamelaiskulttuuriin liittyvää, Niina Siivikko painottaa.

– Saamelaisilla tulisi myös olla viimeinen sana sen suhteen, ketkä ovat saamelaisia. Nyt se on suomalaisella KHO:lla (= korkeimmalla hallinto-oikeudella).

Saamelaissyntyinen tutkija Niina Siivikko pitää äidinkielen taitoaan yllä muun muassa viestitelmällä mummonsa kanssa Whatsappissa saameksi ääniviestein, kavereiden ja sukulaisten kanssa saameksi kirjoitellen.

Vastuuviikon iltakirkko Salosta valtakunnan verkkoon

Ekumeenista vastuuviikkoa vietetään 18.–25.10. teemalla Ihmisoikeuspuolustajat. Vastuuviikko on kirkkokuntien yhteinen ihmisoikeuskampanja. Vastuuviikolla vietetään myös 24.10. YK:n päivää sekä rauhan, ihmisoikeuksien ja kansainvälisen vastuun rukouspäivää.

Vastuuviikon ekumeeninen jumalanpalvelus järjestetään iltakirkkona Uskelan kirkossa la 24.10. klo 18. Yleisradio taltioi tilaisuuden ja lähettää sen su 25.10. klo 11 Yle Radio 1:ssä.

Vastuuviikon taustajärjestö on Suomen Ekumeeninen Neuvosto. Sen tietoon oli kantautunut, että kirkkoilla ja yhteisöillä on Salossa toimiva yhteistyö ja yhteisillä iltakirjoilla pitkät perinteet. Siksi salolaisia pyydettiin tämänvuotisen radioitavan kirkkotilaisuuden järjestäjiksi.

Iltakirkon ensimmäinen puheenvuoro on ihmisoikeuslähettiläs Niina Siivikolla. Rukouspäivän tekstien pohjalta puhuvat lyhyesti Ion Durac Turun ortodoksisesta seurakunnasta, Eero Ketola Salon helluntaiseurakunnasta ja Timo Hukka Salon ev. lut. seurakunnasta. Liturgina on Miika Rosendahl.

Musiikilla on iso osuus iltakirkon ohjelmassa. Mukana on kaksi lapsikuoroa: Helluntaiseurakunnan Tähti-kuoro ja Salon seurakunnan Allegro. Kuoroja säestää Jippii!-bändi, jossa soittavat Juha Lehtiö, kita-

ra, Hans Tinell, basso, Anni Tammisto, klarinetti, Janne Tammisto, saksofoni, Leena Tammisto, koskettimet, ja Lauri Kaivosoja, rummut. Lisäksi mukana on kvartetti Turun ortodoksisen kirkon kuorosta. Lapsikuoroja ja bändiä johtaa Tähti-kuoron johtaja Päivi Tinell, kanttorina ja urkurina on Laurina Hurtig.

EKUMEENISEN VASTUUVIIKON ILTAKIRKKO

La 24.10. klo 18 Uskelan kirkossa, Sairaalantie 5.

Tervetuloa!

Tilaisuus kuunneltavissa su 25.10. klo 11 Yle Radio 1:ssä.

ÄITIÄ IKÄVÄ

Eero Huovisen kirja Äitiä ikävä on kirjallisuudellaan aiheena ke 4.11. klo 18 Kiskon seurakuntatalossa. Mukana ovat Salon lukion äidinkielen lehtori Annikka Viitaniemi ja aluekappalainen Martti Santakari sekä Eila Mamia, joka lukee otteita kirjasta.

ADVENTTIRETRIITTI

Ensimmäisen adventin aikaan 27.–29.11. järjestetään Naarilan leirikeskuksesta retriitti, jonka otsikkona on virren säe ”Tee sydämeeni majasi”. Tule hiljentyämään ja lepäämään alkutalven hämärään, kehottavat retriitin ohjaajat, diakoniatyöntekijät Anne Kössi ja Hanna Hannula.

Retriitti alkaa perjantaina klo 17.30 ja päättyy sunnuntaina klo 14 alkavaan loppurukoukseen. Hinta on salolaisilta 75 € ja muualta tulevilta 100 €. Mukaan

Menovinkit

voi ilmoittautua seurakunnan verkkosivujen kautta.

Lisätietoja saa Annelta: anne.kossi@evl.fi tai p. 044 774 5386.

ANTIIKKIA!

Salon kirkossa (Kirkkokatu 7) voi tehdä matkan kristillisen ajattelun alkulähteille ke 18.11. klo 18. Aiheesta esitelmöi FM Veli-Matti Rissanen, joka on klassisten kielten tutkija ja antiikin kirjallisuuden suomentaja.

Länsimaisen elämänmuodon perustan muodostavat juutalais-kristillinen ja antiikin perinne. Rissanen tarkastelee antiikin ajattelua ja sen vaikutusta länsimaiseen kulttuuriin ja maailmankuvaamme sekä sen suhdetta kristilliseen ajatteluun.

Moni päiväkerholainen tulee kerhoon isän, joku isoisänkin

Ilkka Virtanen on kahden lapsen isä ja Salon Palloilijoiden (SalPa) jalkapallojaoston valmennuspäällikkö. Oma jalkapalloharrastus alkoi samassa seurassa jo lapsena, jatkui valmennuksen parissa ja vaihtui viisi vuotta sitten päätoimiseksi työksi. Kuvat toimitilojen seinillä kertovat seuran pitkästä historiasta.

Aika lasten kanssa on arvokasta

ULLA-MAIJA KYTÖLÄ

Uiisivuotias Hugo tulee maanantaisin päiväkerhoon Kirkkokadun seurakuntataloon. Kerho on haluttu pitää Hugon viikkokalenterissa, vaikka hän muuten on päiväkodin viskariryhmässä.

– Hugo tykkää päiväkerhosta, kun siellä pääsee leikkimään ja laulamaan. Viskari on enemmän opetusta, sanoo poikaansa kerhoon kuljettava Ilkka Virtanen.

Meneillään on jo Hugon kolmas kerhovuosi, ja isosisko Hilda oli kerhossa ihan kouluunmenoon asti.

– Me olemme kokeneet, että päiväkerho on lapselle turvallinen ja hyvä ympäristö. Toiminta on ohjattua mutta ei pakottavaa, lapsilähtöistä ja monipuolista. Tuttu paikka ja tutut ohjaajat tuovat jatkuvuutta.

– Kokonaisuus on niin hyvä, Ilkka Virtanen summaa.

Lasten maailma on ihmeitä täynnä

SalPan valmennuspäällikkönä Ilkka Virtasen työ painottuu aamuharjoituksiin, iltoihin ja viikonloppuihin. Siitä huolimatta tai juuri siksi Ilkka voi kuljettaa Hugoa kerhoon ja viskariin ja olla usein kotona siihen aikaan, kun Hilda tulee koulusta. Perheen äiti tekee säännöllistä päivätyötä, joten puolisoiden yhteinen aika on enemmän kortilla kuin kummankaan aika lasten kanssa.

Lasten kanssa puuhaillaan arkiasioita:

– Tehdään vähän ruokaa yhdessä ja huolehditaan viikkosiivouksesta niin, että lapsetkin osallistuvat.

Joskus mennään metsään, koska asutaan paikassa, josta sinne pääsee parissa minuutissa.

Ilkka Virtasen havaintojen mukaan lasten maailma on täynnä mahtavia asioita:

– Lapset näkevät maailman vähän eri tavalla kuin me aikuiset. Metsäretkellä aikuinen näkee vain kolon, mutta lapselle se voi olla Mörrä-Möykyn pesä.

Kun lapsi oppii jonkin uuden asian, se on hänelle suurta ja ihmeellistä, vaikka voi aikuisesta tuntua pieneltä. Lapsen elämässä paljon tapahtuu ensimmäistä kertaa.

– On hienoa, että työni mahdollistaa näkemään niitä lasten eka kertoja.

Omien lasten myötä isäkin on oppinut uutta:

– Olen oppinut myöntämään, että aikuisenkin voi olla väärässä. Ennen oman erehtymisen tunnustaminen ei olisi tullut mieleenkään, Ilkka Virtanen sanailee.

Seura valmentaa, perhe kasvattaa

Kun ammatikseen valmentaa jalkapalloilijoita, niin onko siitä apua myös lasten kasvattamiseen? Tai päinvastoin?

– Valmensin jo ennen kuin meillä oli lapsia, enkä nytäkään valmenna ihan pieniä, Ilkka Virtanen perustelee vertaamisen vaikeutta.

– Onhan niissä paljon samaakin, mutta

omat ovat kuitenkin omia, ei niille voi olla valmentaja, hän tuumii, mutta keksii silti yhden esimerkin:

– Valmentajana on tottunut asettamaan rajoja ja tähdentämään niiden noudattamisen tärkeyttä.

Samaahan usein korostetaan lasten kohdalla. Valmentaja ei silti koskaan voi tai saa olla lapsen ensisijainen kasvattaja:

– Perheen vastuulla on kasvattaa perusarvot.

SalPan jalkapalloilijoiden kotikasvatus tuntuu onnistuneen hyvin:

– Urheilivat nuoret ovat olleet ja ovat yhä hyväkäyttöisiä ja fiksuja, Ilkka Virtanen sanoo 16 vuoden valmennuskokemuksellaan.

– Esimerkiksi päihteiden käyttö on pikemmin vähentynyt kuin lisääntynyt.

Tupakanpoltostakaan, jossa seuralla on nollatoleranssi, ei tarvitse juuri koskaan edes keskustella. Myös valmentajien ja muun henkilöstön tupakointi on hyvin harvinaista; ei haluta olla huonona esimerkkinä.

– Nuoret osaavat laittaa bussissa roskat roskakoriin, ottaa lippiksen päästä kun syödään ja panna kännykät pois, Ilkka jatkaa käytöskiitoksiaan.

Jalkapalloilevat nuoret ovat hyvä otos Salon nuorisosta, sillä edustettuina ovat monenlaiset etniset ja sosio-ekonomiset taustat. Seuratoiminnan maksut on haluttu pitää niin maltillisina, ettei harrastamisen hinta olisi esteenä kenellekään. SalPa

on saanut mainetta ja kiitosta myös siitä, että seurassa satsataan erityisesti lapsiin ja nuoriin. Heitäkin ohjaavat ammattivalmentajat.

Isät täysillä mukaan pikkulapsivuosiin

Jos Ilkka Virtasen pitäisi valmentaa jalkapalloilijoiden sijaan isäksi tulevia, niin mitä siihen sisältyisi?

– Kehottaisin ottamaan aikaa pikkulapsivuosiin. Siten oppii tuntemaan lapsensa, se on tärkeää molemmille.

Ilkan mielestä kannattaisi mahdollisuuksien mukaan organisoida ajankäyttöä, vähentää työkuormaa tai ehkä luopua hetkeksi jostain omasta harrastuksesta.

– On kuitenkin kyse suhteellisen lyhyestä ajasta koko elämän polulla.

– Miehen rooli voi aluksi tuntua turhautavalta, kun lapsi ei vielä puhu ja on kovin äidistä riippuvainen, Ilkka tietää. – Silti voi kokea paljon merkittävää: nähdä ensimmäisen kääntymisen, ensimmäiset askeleet, ensimmäiset sanat.

Hildan ollessa ihan pieni Ilkka Virtanen ei pystynyt tätä ohjettaan vielä toteuttamaan toivomallaan tavalla, mutta nykyisen työn ansiosta siihen on Hugon osalta ollut paremmat mahdollisuudet. Hyvä esimerkki Ilkalla kyllä oli omasta takaa: isä oli yrittäjä mutta löysi silti aikaa olla lasten kanssa ja tukea heidän harrastuksiaan. Hän halusi antaa lapsille aikaa, samaa haluaa Ilkka ja kannustaa siihen myös muita.

isoisiä

kuljettamana. Kaksi heistä kertoo tässä ajasta lasten kanssa.

Pappa kokkaa ja kuljettaa

ULLA-MAIJA KYTÖLÄ

Emil Kirves (5) käy seurakunnan päiväkerhossa kolmena päivänä viikossa. Kuljetuksista kerhoon ja sieltä pois huolehtii Emilin pappa **Pekka Himanen**. Hän viettää muutenkin paljon aikaa Emilin kanssa, jotta pojan äiti saa keskittyä etätöihinsä kotona.

Emilin ollessa kerhossa pappa vetää parin tunnin treenit:

– Minulla on kotona kaikki vehkeet, ennen kävin salilla.

Joskus Emilkin innostuu nostelemaan pieniä painoja, mutta enimmäkseen aika papan luona kuluu piirtelemiseen ja puhelimella pelaamiseen.

– Joskus teen jekkua ja sekoitan pelin koskettamalla näyttöä, sanoo alati kepposiin valmis pappa.

– Pappa, älä koske tähän, kun et ymmärrä tästä mitään, sanoo Emil silloin ja on kuulemma ihan oikeassa. Papalla on tavalinen matkapuhelin ilman älyä, eikä hän aio sitä vaihtaa.

Kahvittelua ja kotiruokaa

Kerhon jälkeen papalla ja Emilillä on tapana pistäytyä kahvilla, tai siis pappa juo kahvit ja Emil vissyä tai muuta, mutta ei mitään makeaa, pappa väittää.

Tästä päästäänkin taas puhelinasiaan, tavallaan.

– Baari on sitä varten, että sinne menään kahville, on Pekka Himasen vankkumaton mielipide.

Ei siis räpläämään puhelinta eikä tekemään töitä läppäriellä, se ei saa häneltä ymmärrystä ollenkaan.

Ja entä sitten nämä nuoret, jotka ovat monella tavoin fiksuja – fiksumpia kuin me aikoinaan, Himanen arvioi – mutta suoja-

tielle kävellään puhelinta tuijottaen eikä yhtään katsota, tuleeko autoja. Siinä olisi parantamisen varaa.

Emilin ravitsemus ei toki papan hoivissa-kaan ole pelkän vissyin varassa. Kotona pappi kokkaa Emilille ja itselleen jotain pientä, kuten vaikka munakasta. Viikonloppuisin hän valmistaa aterian koko tyttärensä nelihenkiselle perheelle:

– Saadaan jalat saman pöydän alle keran viikossa.

Ruokaa saisi varmaan papan poikakin, mutta asuu Tampereella asti.

Periaatteita ja puijausta

Papalla on koko joukko periaatteita, joita hän haluaa Emilillekin tähdentää.

– Ensinnäkin se, että aina täytyy olla rehellinen, Pekka Himanen aloittaa.

– Ollaan siistejä, otetaan kengät pois sisällä, syödään lautanen tyhjäksi, hän jatkaa käytösohjeitaan.

Viimeksi mainittua on helppo noudattaa, kun laittaa lautaselle ruokaa vain sen verran, että sen jaksaa syödä. Lisää saa kyllä ottaa.

– Ja jos jotain sanotaan, se tehdään.

– Leikkiä saa laskea ja puijata vähän, kunhan on selvää, että se on leikkiä.

Sanailuun taipuvaisen papan kanssa Emil on tämän jo oppinut havaitsemaan, katsoo hetken tutkivasti ja toteaa sitten: Pappa narraa!

Miljoonien kilometrien mies

Pappa on tosiaan huumorimiehiä. Hän väittää olleensa ammatiltaan pitkän yötyökooneen ohjaamotarkkailija. Haastattelija ehti jo hetken miettiä, missä kaikkialla Salossa on tehty kolmivuorotyötä, kunnes selvisi, että tarkoitettiin rekka-auton kuljettajaa. Rekkaa ajetaan paljon öisin, Pekka Hima-

Emilillä on päiväkerhossa monta hyvää leikkikaveria. Kerhomatkat taittuvat useimmiten papan, Pekka Himanen, seurassa.

nen muistuttaa.

Kokemusta on: Himanen arvioi ajaneensa rekkaa noin kuuden miljoonan kilometrin verran. Suurin osa ajoista suuntautui Manner-Eurooppaan. Aikoinaan meni esimerkiksi kerran kuussa täysi lasti Saloran televisioita Ateenaan. Paluukuormana tuli yleensä kappaletavaraa, tyhjänä ei tietenkään ajeltu.

Autolla ajamisen Pekka Himanen aloitti 17-vuotiaana saatuaan siihen itseltään Kekkoselta erikoisluvan. Ei ole siis nykyajan keksintö tämä alaikäisten ajo-oikeus poikkeusluvalla.

Arvelin, ettei noissa ”ohjaamotarkkailijan” töissä ole pitkien reissujen takia paljon ehtinyt omia lapsiaan nähdä, mutta väärin luultu: Himasella oli usein perhe muka-

na matkassa. Ensin silloin, kun lapset olivat alle kouluikäisiä, ja myöhemmin sitten keksäisin ja koulun loma-aikoina. Matkoja Himanen aikoinaan dokumentoi kaitafilmikameralla.

– Minulla on tosi kivat lapset ja lapsenlapset, Pekka Himanen sanoo vaihteeksi vakavoituen ja kehaisee sivumennen Emilin kymmenvuotiaasta Patrik-veljeä, joka on osoittautunut lahjakkaaksi uimariksi ja pärjäsi hiljattain hienosti ikäistään paljon vanhempien joukossa.

Pappa ja tyttären perhe asuvat kätevästi naapureina. Emilin kuljettaminen ja hoitaminen on Pekka Himaselle mieluista ja saa hänen puolestaan jatkoa:

– Niin kauan kuin Emil sanoo, että tykkää mennä papan tykö.

PYHISPUUHAA MUURLASSA

Muurlassa on su 25.10. klo 12 perhekerho ja sen jälkeen pihamaalla mukavaa ja rentoa pyhispuuhaa eli pyhäkoulumeininkiä. Siinä sivussa saa suunkin makeaksi. Mukana Annukka-pappi, lastenohjaajat Anne-Maarit ja Johanna sekä Muurlan pyhäkouluväkeä. Huonolla säällä ollaan sisällä kirkossa.

REPPURETKI HYYPPÄRÄNHARJULLE

Marraskuun reppuretki lähiluontoon tehdään la 7.11. Hyyppäränharjulle Kiikalaan. Luontopolulle lähtöä varten kokoonnutaan klo 10 parkkipaikalle, Oinasjärventie 352.

Reppuretket on tarkoitettu kaikenikäisille liikkujille. Luonnossa kulkemisen ohella niihin sisältyy pieni yhteinen ohjelmatuokio.

Reppuretkiä junailevat lastenohjaajat Anne-Maarit Pesola, Miira Lehti ja Johanna Routasalo. Tiedusteluihin vastaa Anne-Maarit p. 044 774 5341.

LUONTOPOLKU VUOHENSAARESSA

Seurakunnan varhaiskasvatus järjestää Vuohensaarella luontopolun perjantaina 20.11. klo 16–19. Silloin vietetään kansainvälistä lasten oikeuksien päivää.

Polulla kulkemisen ohella luvassa on grillimakkara- ja mehutarjoilua. Taskulamppu olisi hyvä ottaa mukaan omasta takaa.

Jätehuoltoon huomiota ja edistystä

ULLA-MAIJA KYTÖLÄ

Laajenevaa lajittelua, kierrätystä ja kompostointia, kestäviä materiaaleja – muun muassa tätä sisältää Salon seurakunnan uusi, tänä vuonna valmistunut jätehuoltosuunnitelma. Tavoitteena on yhtenäistää jätehuoltoa niin, että se toimii seurakuntataloissa, leirikeskustoissa ja hautausmailla samojen vastuullisten periaatteiden mukaisesti.

Tavoitteisiin pääsemiseksi tarvitaan paitsi työntekijöiden, myös kaikkien seurakuntalaisten myötävaikutusta. Sitä on varmaankin luvassa, sillä luottamushenkilöiden välittämän palautteen mukaan seurakuntalaiset ovat toivoneet nykyistä enemmän kierrätystä ja lajittelua.

Ei nykyinen tilannekaan aivan keho ole. Sekajäte ja biojäte voidaan lajitella omiin keräysastioihinsa kaikissa kohteissa. Siellä missä monenlaista jätettä syntyy eniten, on jo nyt myös eniten lajitteluastioita. Tarpeen mukaan niitä lisätään muuallekin.

Puutteita on eniten opasteissa. Esimerkiksi monilta hautausmailla puuttuu kunnon opasteet jätteiden lajitteluun. Tämän asia on korjaantumassa.

Paikkoihin, joissa on tarpeeseen nähden liian vähän jätteistöitä, rakennetaan uusia jätekatoksia, joihin astioita mahtuu nykyistä enemmän. Samalla saadaan opasteet hyvin esille.

Uusista katoksista, jätteistöistä ja opasteista koituu jonkin verran kustannuksia, mutta toisaalla kustannukset voivat laskea. Esimerkiksi tyhjennysvälejä voidaan mahdollisesti harventaa, jos lajittelu pelaa.

**KOMPOSTOITAVA
JÄTE**
Komposterbart
avfall

LOUNAIS-SUOMEN
JÄTEHUOLTO
www.lsh.fi
0200 47470
Pienempi kuorma huoneelle.

Opasteet auttavat lajittelemaan

Kaikilla hautausmailla kerätään erikseen sekajätettä ja kompostoituvaa jätettä. Metallille on omia keräysastioita mm. Helisnummella ja Perniössä.

Kierrätyspisteet sijoitetaan hautausmailla pääosin sisääntuloporttien yhteyteen. Jätekatoksia uusitaan parhaillaan, ja samalla niihin laitetaan havainnolliset opasteet. Uusissa katoksissa on tilaa aiempaa useammalle keräysastioille ja myös työkaluille.

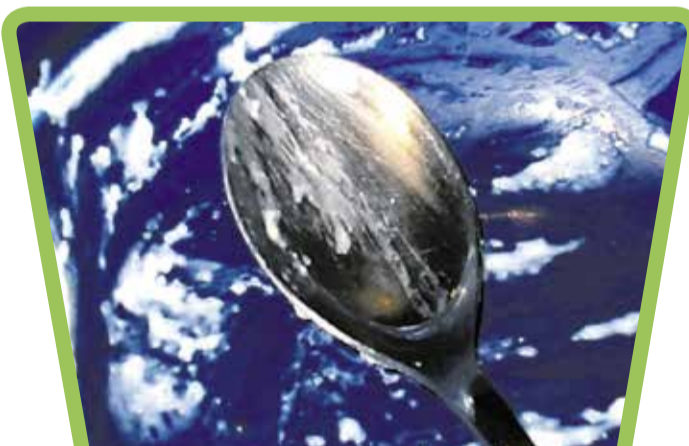

Minne kynttilä kuuluu?

Hautakynttilä muovi- tai lasikuorineen on sekajätettä. Kynttilän metallihatun voi irrottaa ja laittaa metallijätteeneseen, jos hautausmaalla on sille erillinen keräysastia, tai viedä mennessään ja kierrättää muualla.

Ympäristön kannalta huonoin vaihtoehto on patterikäyttöinen led-kynttilä, vaikka se palaa pitkään tuulesta ja tuiskusta välittämättä. Ledit ja paristot ovat elektroniikkajätettä, jolle on harvoin omaa keräysastiaa. Sekajätteen joukkoon niitä ei saa laittaa.

Ylivoimaisesti ympäristöystävällisintä on polttaa tavallista kynttilää metallisessa lyhdyssä.

Ruokahävikki vähäistä

Leirikeskustoissa laitetaan ruokaa monesti isoillekin joukoille, mutta hävikkiä ei juuri synny, kertovat seurakunnan emännät. Ruokalistaa voidaan räätälöidä ikäryhmän mukaan, sillä lapsilla, nuorilla ja aikuisilla on eri tottumukset ja toiveet ruoan suhteen. Leiriläisiä ei ole satamäärin kerralla, joten ruoan määrä on melko helppo mitoittaa. Ensimmäinen leiripäivä antaa jo hyvän ennusteen seuraavien päivien menekistä.

Leivän kulutus on hyvä mittari pääruoan suosiolle: Kun ruoka maistuu, leipää kuluu vähemmän. Jos taas leipää menee runsaasti, ruoka ei ole ollut niin mieltä.

Kuivahtaneesta leivästä voi paahattaa krutonkeja, ylimääräinen pasta voi päätyä salaattiin ja puuron jämat uppoavat sämpylöihin – kaikki kotiinkin sopivia koettuja keittiökonsteja.

Kertakäytöstä kestäkäyttöön

Siivouksessa ja keittiöissä suositetaan mikrokuituliinoja, jotka kestävät satoja käyttökertoja. Paperisista käsipyyhkeistä ei päästäne kokonaan eroon, mutta niitä korvataan mahdollisimman paljon pyyhkekuivaimilla. Parhaillaan etsitään hygienian, ekologian ja kustannusten kannalta parasta vaihtoehtoa.

Kiskon kirkkomaalla

ULLA-MAIJA KYTÖLÄ

Nelivuotiaasta asti Kiskossa asunut Raili Rantanen lähti kanssani kävelylle hautausmaalle, jolla on kulkenut pienestä pitäen. Perhe asui kirkonkylällä, ja erityisesti hautausmaan teki tutuksi isoisä Frans Lehtiö, joka toimi ”kirkonvartijana”, kuten termi historiikirjoissa kuuluu. Tehtävään kuului muun muassa kirkon lämmittäminen, hautojen kaivaminen, kellojen soitto ja hautausmaan hoito.

Lapsena Railia puhutteli nelivuotiaana kuolleen Marjatta-tytön hauta lähellä kirkkoa.

– Sitä aina kastelin, ja kerran sain markan palkkaakin, Raili kertoo.

Hautausmaa ei lapsesta tuntunut ollenkaan pelottavalta paikalta – paitsi ruumishuoneena toimineen Hornin suvun hautakappelin kohdalta.

– Sen kiersin kaukaa!

Ruumishuoneen tienoilla tuoksaiti vainajien käsittelyssä siihen aikaan käytetty formaliiini, ja joskus Raili näki siellä avatun arkunkin.

Lapsena pelottomasti kirkkomaalla kulkenut ja myöhemminkin siellä paljon käynyt Raili Rantanen tulee nyt hautausmaalle vain, kun saa jonkun seurakseen tai työntekijät ovat paikalla. Arkuus sai alkunsa vapunaatosta 2019.

Raili oli ollut eläkeläisten iltapäiväkerhossa seurakuntatalossa ja lähti kerhon päätyttyä käymään omaistensa haudoilla. Yleensä muutama muukin teki samoin, mutta tällä kertaa hautausmaalle suuntasi vain Raili. Niinpä hän joutui yksin kohtaamaan järkyttävän tilanteen, kun huomasi jonkun maakaavan menehtyneenä maassa vähän matkan päässä.

– Ei uskoisi, että löytää hautausmaalta kuolleen ihmisen maan pinnalta, Raili Rantanen huokaa.

Ikävästä kokemuksesta huolimatta hautausmaat, muutkin kuin Kiskon, ovat Railille yhä mieluisia paikkoja kävellä, katsella ja muistella.

Lisää kuvia
hautausmaalta verkossa:
salonseurakunta.fi/kisko

Haravointitalkoot
Kiskon hautausmaalla
ti 20.10. klo 9.
Talkoolaisille
grillimakkarat ja
kahvit.

Raili Rantanen toi isänsä Erkki Lehtiön kuolinpäivän muistoksi haudalle ruusuja.

Raili Rantanen tuntee hyvin Kiskon hautausmaan, jolla on kulkenut lapsesta saakka. Muistolehdon penkin takaa näkyy muuri, johon vainajien nimilaatat kiinnitetään.

Frans Lehtiö toimi Kiskossa ensin urkujenpolkijana ja sitten kirkonvartijana.

Horn-suvun keskiaikaisen hautakappelin siirrettyä 1700-luvulla seurakunnalle arkut poistettiin ja perimätiedon mukaan niiden hopeakoristeista tehtiin ehtool-liskalusto. Rakennus toimi sen jälkeen ruumishuoneena 1970-luvulle saakka.

Kuunliljat, orvokit, ruusut – melkein kaikki kelpaa peuroille, jotka Kiskossa aiheuttavat huolta niin omaisille kuin hautausmaata töikseen hoitaville. Kerrotaan, että joskus on kukkavihot haudalta syöty jo ennen kuin vainajan muistotilaisuus on seurakuntatalossa päättynyt.

Sankarihautausmaa kukoisti kauniisti vielä syyskuun lopulla.

Vastapäätä kirkkoa ja hautausmaata on ruumiskivet, joilta arkkuja lähdetään saattamaan hautaan.

Vakaumuksensa puolesta kuolleiden muistomerkeissä on nelisenkymmentä nimeä.

Toimintaa järjestetään turvaohjeistukset huomioon ottaen. Osallistuthan vain terveenä, hygieniaohteita ja turvavälejä noudattaen. Koronatilanteen muutuksessa tilaisuuksia voidaan joutua perumaan. Seuraa viikkoilmoituksia ja verkkosivustoa www.salonseurakunta.fi.

HALIKKO KIRKONMENOT

Halikon kirkossa

- ▶ 25.10. Iltamessu klo 18.
- ▶ 31.10. Iltakirkko klo 18.
- ▶ 1.11. Messu klo 10.
- ▶ 8.11. Isänpäivän kirkkohetki klo 10.
- ▶ 15.11. Sanajumalanpalvelus klo 10.
- ▶ 22.11. Messu klo 10.
- ▶ 29.11. Messu klo 10.

Vaskion kirkossa

- ▶ 8.11. Messu klo 13.

ISÄNPÄIVÄN BRUNSSI

Su 8.11. klo 10 kirkkohetki Halikon kirkossa ja sen jälkeen brunssi seurakuntatalossa. Juhlitaan isänpäivää, vaihdetaan kuulumisia ja nautitaan herkuista. Lapsille pientä puuhaakin tarjolla.

ILON JA VALON ILTA

Su 15.11. klo 18 Vaskion kirkossa. Illan teemana ihmisen kärsimys ja vieraana Mikko Matikainen Kansan Raamattuseurasta.

HISTORIAN HAVINAA

Su 25.10. klo 14–15.30 Halikon hautausmaalla. Hautausmaakävely Halikon ja Suomen historian henkilöitten parissa. Järj. yhteistyössä kotiseutuyhdistys Rikala-seuran kanssa.

KONSERTTI

Halikon musiikkilyhdistyksen 40-vuotijuhlakonsertti la 7.11. klo 15 Halikon kirkossa. Ohjelmassa Rossinin Petite Messe solennelle, solisteina Roope Pelo, Saara Rauvala, Jussi Vanttinen, Peppi Laine, Hanna-Leena Keinänen ja Pirjo Rajalin-Tymyra.

JOULUKORTTIASKARTELU

Ti 24.11. klo 18–20 askarteluilta perheille Halikon seurakuntatalossa. Seurakunta tarjoaa materiaalit. Ei ilmoittautumista. Lisätiedot sanna.kotiranta@evl.fi.

LÄHETYSKIRPPIS

Lauantaisin klo 11–14 os. Kirkkorinne 5. Myymälä, kahvio, arvontaa. Lahjoituksina otetaan vastaan ehjiä ja puhtaita vaatteita sekä kodintarvikkeita. Tuotto lähetystyölle. * Hartaus 7.11. klo 12. * Kirppis suljettuna pyhäinpäivänä 31.10.

PIIREJÄ HALIKON SEURAKUNTATALOSSA

Kirkkokuoro

Harjoitukset jatkuvat 4.11. lähtien ke klo 18.30.

Kirkonseudun lähetyspiiri

Ti 24.11. klo 18 Halikon seurakuntatalossa. Ari Malmi Kansanlähetksestä tuo kuvaterveisä lähetyskentiltä.

Kontaktipiiri

näkövammaisille ja heidän läheisilleen ke 21.10. ja 18.11. klo 13.30.

Miesten piirit

- ▶ Ke 21.10. klo 18.30 (työikäiset miehet), Kiiski.
- ▶ To 29.10. ja 19.11. klo 18, Rosendahl. Yhdessäoloa ja keskustelua ajankohtaisista aiheista.

Omaishoitajat

Vertaistukiryhmä ti 10.11. klo 13. Ajatustenvaihtoa ja kahvit. Vetäjänä Merja Lähdemä.

Raamattu- ja rukouspiiri

Torstaisin klo 18.

VARTTUNEEN VÄEN TOIMINTAA

Porinaryhmä

Ke 4.11. klo 13 Ikäkeskus Majakassa Koivulehdon alakerrassa. Seurakunta tarjoaa kahvit.

Varttuneen väen kerhot

- ▶ Ma 9.11. klo 13 Vaskion seurakuntakodissa.
- ▶ Ke 11.11. klo 14 Angelniemen seurojentalossa, Kokkilantie 771.

MUUTA TOIMINTAA

- ▶ Vaskion lähetyspiiri ti 20.10. klo 18 seurakuntakodissa. Rauniot kertovat Itä-Aasian työstä.
- ▶ Pyhäkoulu su 25.10. ja 22.11. klo 10 Angelniemen seurojentalossa, Kokkilantie 771.
- ▶ Lasten lähetyskerho pe 30.10. ja 27.11. klo 13–16 Angelniemen Seurojentalossa.
- ▶ Yö kirkossa alakoululaisille la 14.11. – ks. sivu 14.
- ▶ Perhekerho ke klo 9.30–11.30, iltaperhekerho to klo 17–19 ja äitien Mariat-ryhmä ma klo 17–19 Pikkupapilassa, Kalliokuja 2.

KIIKALA & SUOMUSJÄRVI

KIRKONMENOT

Kiikalan kirkossa

- ▶ 25.10. Sanajumalanpalvelus klo 10. Mukana Eläkeliiton Kiikalan yhdistys. Kirkkokahvit seurakuntatalossa, Ikkivireät esiintyy.
- ▶ 31.10. Pyhäinpäivän iltahartaus klo 18. Kynttilät sytytetään vuoden aikana poisnukkuneille.
- ▶ 15.11. Sanajumalanpalvelus klo 10.
- ▶ 29.11. Jumalanpalvelus klo 10 ja sen jälkeen seurakuntatalossa klo 11–14 adventtikahvila ja myyjäiset.

Suomusjärven kirkossa

- ▶ 31.10. Pyhäinpäivän hartaus klo 10. Kynttilät sytytetään vuoden aikana poisnukkuneille.

Kitulan seurakuntakeskuksessa

- ▶ 8.11. Sanajumalanpalvelus klo 10.
- ▶ 22.11. Messu klo 10. Palokuntanaisten kirkkopyhä.

HARAVOINTITALKOOT

Ti 20.10. klo 9– Kiikalan hautausmaalla ja kirkon ympäristössä. Talkooväelle sämpyläkahvit.

ONNELA

Olohuone ja kahvila avoinna maanantaisin klo 12–15 Kiikalan seurakuntatalossa. Vapaaehtoisien hoitama kahvila, jossa tarjolla kahvia, leivonnaisia ja hyvää seuraa. Tuotto diakoniatyölle.

KOKOONTUMISIA KIIKALAN SEURAKUNTATALOSSA

Eloisaa arkea -ryhmä

Ma 26.10., 9.11. ja 23.11. klo 10.30.

Kirkkokuoron harjoitukset

Keskiviikkoisin klo 17–19. Lisätietoja Marialta 044 774 5300, maria.siren@evl.fi.

Käsityöpiiri

Ma 26.10., 9.11. ja 23.11. klo 13.

Raamattupiiri

To 22.10. ja 5.11. klo 13. Mukana pastori Elina Joutsiniemi.

Seurakuntapiiri

To 5.11. klo 10.30.

Tuolijumppa

Keskiviikkoisin klo 10.30. Maksu: Pirteyttä päiviin -kortti (Salo.fi), kokeilukerta maksutta.

KOKOONTUMISIA KITULASSA

Seurakuntakeskus, Kitulantie 7

Aamulenkki

Ke 28.10. ja 11.11. Lähtö klo 9 seurakuntakeskukselta. Lenkin jälkeen kahvit ja päivän Sana.

Eloisaa arkea -ryhmä

Pe 30.10., 13.11. ja 27.11. klo 10.

Iltaperhekerho

Ke 28.10., 11.11. ja 25.11. klo 17–19 päiväkerhotiloissa. Yhteistyössä Suomusjärven MLL:n kanssa.

Kirkkokuoron harjoitukset

Torstaisin klo 18–20. Lisätietoja Marialta 044 774 5300, maria.siren@evl.fi.

Toivon kamari

To 5.11. klo 14. Juttuseuraa ja tietovisa, mukana Sari Rämö.

KOKOONTUMISIA MUUALLA

Rukouspiiri

Ti 20.10., 3.11. ja 17.11. klo 18.30 Koivusilla, Reväntie 181, Rekijoki.

KISKO & MUURLA

KIRKONMENOT

Kiskon kirkossa

- ▶ 25.10. Perhekerho klo 10. Striimataan.
- ▶ La 31.10. Sanajumalanpalvelus klo 13. Vainajien nimien lukeminen ja muistokynttilöiden sytyttäminen.
- ▶ 8.11. Messu klo 10.
- ▶ 22.11. Sanajumalanpalvelus klo 10.
- ▶ 29.11. Messu klo 10.

Muurlan kirkossa

- ▶ 25.10. Perhekerho klo 12 ja sen jälkeen pyhäkoulutapahtuma pihamaalla.
- ▶ La 31.10. Sanajumalanpalvelus klo 10. Vainajien nimien lukeminen ja muistokynttilöiden sytyttäminen.
- ▶ 15.11. Messu klo 10.
- ▶ 29.11. Armas Maalon adventtivesper klo 18.

PYHÄKOULU-TAPAHTUMA

Su 25.10. klo 13 Muurlan kirkolla. Mukavaa ja rentoa pyhispuuhaa pihamaalla perhekerhon jälkeen, suinkin saa makeaksi. Mukana Annukka-pappi, lastenohjaajat Anne-Maarit ja Johanna sekä Muurlan pyhäkouluväkeä. Huonolla säällä ollaan sisällä kirkossa.

HARAVOINTITALKOOT

Ti 20.10. klo 9 Kiskon hautausmaalla. Talkoolaisille grillimakkaraa ja kahvit.

TUNNIN AAMULENKKI

Pe 23.10. klo 9, lähtö Muurlan seurakuntakodilta. Kuljetaan rauhallista tahtia. Varusteet sään mukaan.

KIRJALLISUUSILTA

Ke 4.11. klo 18 Kiskon seurakuntatalossa, aiheena Eero Huovisen kirja Äitiä ikävä. Mukana Annikka Viitaniemi, Eila Mamia ja Martti Santakari.

Kaipauksen ja

Pyhäpäiväkirkot 31.10.

- Halikon kirkko klo 18; luetaan Halikkoon, Angelniemelle ja Vaskiolle haudattujen nimet.
- Kiikalan kirkko klo 18.
- Kiskon kirkko klo 13.
- Kuusjoen kirkko klo 17.
- Muurlan kirkko klo 10.
- Perniön kirkko klo 18; luetaan kaikille Perniön alueen hautausmaalle haudattujen nimet (kirkko- ja kappelihautausmaa, Teijo, Yliskylä, Karhujoki).
- Perttelin kirkko klo 10.
- Suomusjärven kirkko klo 10.
- Särkisalon kirkko klo 18.
- Uskelan kirkko klo 18; luetaan Helisnummelle, kirkkohautausmaalle, Isokylään ja Salon hautausmaalle haudattujen nimet.

JOULULAULUHETKI JA MYYJÄISET

To 26.11. klo 18 Kaukurin rukoushuoneessa.

KESKUSTELUILTOJA

Valopilkkuillat

Joka toinen maanantai klo 18 kerhotila Valopilkkussa, Kuusitie 8, Toija. Sanaa ja sumppia, mukana Taina Koski. 19.10. * 2.11. * 16.11.

Keskustelu- ja rukouspiiri

Maanantaisin klo 18.30 Muurlan seurakuntakodissa, vetäjä Jukka Aalto p. 050 327 2941.

KUOROJA

Lapsikuoro Crescendo

Ti klo 14 Valopilkkussa, Kuusitie 8, Toija.

Muurlan kirkkokuoro

Ti klo 18 seurakuntakodissa.

KÄSITÖITÄ

Käsityökerho

Ti klo 13 Valopilkkussa: 27.10. * 10.11. * 24.11. Käsitöiden tuotto SLS:n kautta Lasten Pankille.

Käsityöpiiri

To klo 13 Muurlan seurakuntakodissa: 29.10. * 12.11. * 26.11. Käsitöiden tuotto Yhteisvastuukeräykselle.

VARTTUNEEN VÄEN KERHOTOIMINTAA

Eläkeläisten iltapäiväkerho

Ti klo 13 Kiskon seurakuntatalossa: 20.10. * 3.11. * 17.11.

Varttuneen väen iltapäiväkerho

Ke 4.11. klo 13 Muurlan seurakuntakodissa.

KUUSJOKI

KIRKONMENOT

Kuusjoen kirkossa

- ▶ 31.10. Pyhäinpäivän kynttiläkirkko klo 17.
- ▶ 8.11. Isänpäivän iltakirkko klo 17.
- ▶ 15.11. Sanajumalanpalvelus klo 13.
- ▶ 29.11. Hoosianna-kirkko klo 17.

KONSERTTI

La 24.10. klo 17 kirkossa; Renja Alijoki, harmonikka. Ks. sivu 14.

SUUNNITELLAAN YHDESSÄ KUUSJOKELAINEN TUOMASMESSU

Su 25.10. klo 18 seurakuntatalossa. Aiheeseen johdattelee TM Tero Vaarna.

TOIMINTAA SEURAKUNTATALOSSA

Kirkkokuoro

Ke klo 17.

Raamattu- ja rukouspiiri

Ke 21.10. ja 11.11. klo 18.

Ystävänkammari

Ma 2.11. klo 14.

Omaishoitajien kokoontuminen

Ma 16.11. klo 13.

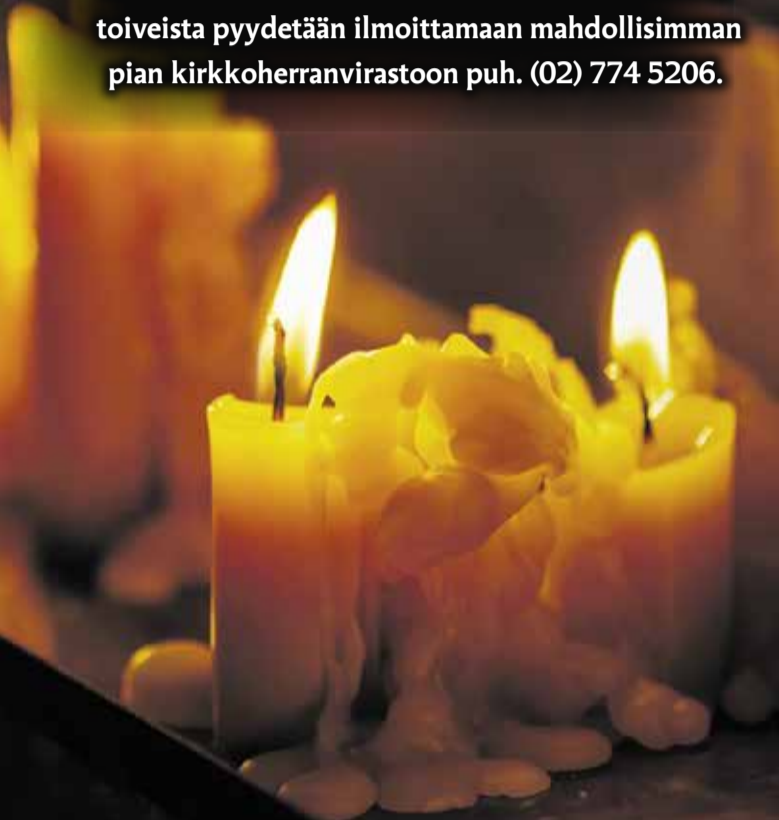
Kaiken kansan aamukahvit

Pe 27.11. klo 10; pikkujoulun perinteet.

kiitoksen päivä

Pyhäinpäivän kirkkotilaisuuksissa luetaan niiden vainajien nimet, jotka on viime pyhäinpäivän jälkeen haudattu kyseisen seurakunta-alueen hautausmaalle. Jokaiselle sytytetään myös muistokynttilä. Pyydetessä voidaan lukea myös sellaisen salolaisen vainajan nimi, jonka arkku tai urna on viety jonnekin muualle kuin Salon hautausmaalle. Tällaisista toiveista pyydetään ilmoittamaan mahdollisimman pian kirkkoherranvirastoon puh. (02) 774 5206.

KIRKONMENOT

Perniön kirkossa

- ▶ 25.10 Messu klo 10.
- ▶ 31.10. Pyhäinpäivän iltakirkko klo 18.
- ▶ 1.11. Messu klo 10.
- ▶ 8.11. Messu klo 10.
- ▶ 15.11. Messu klo 10.
- ▶ 29.11. Messu klo 10.
- ▶ Jumalanpalvelukset 1.–15.11. striimataan seurakunnan YouTube-kanavalla.

LEPÄÄ HETKI

Perniön kirkko on avoinna hiljentymistä varten pe 23.10., 6.11. ja 27.11. klo 18–19. Kirkossa on mahdollisuus puolen tunnin ajan kuunnella hiljaista urkumusiikkia.

SANAN JA RUKOUKSEN ILTA

Su 1.11. ja 29.11. klo 18 Perniön kirkossa; Pirkko ja Markku Koi-vunen.

TOIMINTAA SEURAKUNTATALOSSA

Aamulenkki

Ti 27.10., 10.11. ja 24.11. klo 8.30, lähtö seurakuntatalolta.

Keskustelu- ja rukouspiiri

Ti 20.10., 3.11. ja 17.11. klo 18.

Koululaisten kerhot

Katso tiedot: www.salonseurakunta.fi/koululaiset.

Kuoroharjoitukset

Laurin lapset ke klo 15–16, Nuorisokuoro ke klo 16–17.30 ja Perniön Laulukuoro ke klo 18–20. Lisätietoja Marialta 044 735 8626, maria.rainio-alaranta@evl.fi.

Kässäkerho

Ke 21.10., 4.11. ja 18.11. klo 12. Voit ottaa mukaan oman käsityön tai kutoa seurakunnan langoista lähetystyölle. Kahvitarjoilu lähetystyön hyväksi.

Lähetyspiiri

To 22.10., 12.11. ja 26.11. klo 13.

Omaishoitajien tapaaminen

To 19.11. klo 13.

Yhteisessä pöydässä

To 5.11. klo 12.15. Ensin ruokailu, sitten ohjelmaa klo 13. Vieraana kanttori Kaisa Suutela-Kuisma.

Ystävänkammari

To 29.10. ja 19.11. klo 13.

KIRKONMENOT

Perttelin kirkossa

- ▶ 25.10. Jumalanpalvelus klo 10.
- ▶ 31.10. Pyhäinpäivän kynttiläkirkko klo 10.
- ▶ 8.11. Perhekirkko klo 10. Ennen kirkko aamupalaa seurakuntatalossa klo 9–.
- ▶ 15.11. Jumalanpalvelus klo 10. Maanpuolustusväen kirkokoppyhä.
- ▶ 22.11. Jumalanpalvelus klo 10.
- ▶ 29.11. Jumalanpalvelus klo 10.

* Jumalanpalvelukset 22.11. ja 29.11. striimataan seurakunnan YouTube-kanavalla.

SÄVELRETRIITTI

Ke 28.10. klo 19–20 kirkossa. Ks. sivu 14.

SYYSTALKOOT

To 29.10. klo 10– Juvankosken kesäkodilla, Juvankoskentie 212. Haravointia ja muuta perinteistä syyspuuhaa. Omat työvälineet mukaan. Talkoolaisille tarjolla pientä evästä.

YÖ KIRKOSSA

Alakoululaisille la 14.11. – Ks. sivu 14.

KOKO PERHEEN ASKARTELUILTA

Ke 25.11. klo 18–20 seurakuntatalon nuoriso- ja päiväkerhotiloissa, Mikolantie 5. Jouluaskartelua koko perheelle, malleja ja materiaaleja tarjolla. Voi tulla myös kummin tai mummin kanssa.

TOIMINTAA SEURAKUNTATALOSSA

Naisten ilta

Ma 19.10. ja 23.11. klo 18 Yhteiskammarissa.

Ystäväpiiri

Tiistaisin klo 11.30 kahviossa. Kuljetuksissa ota yhteyttä Elise Joroon p. 040 849 6720.

Kuorot

Iltapäiväkuoro ke klo 14, lapsikuoro to klo 17.30 ja kirkkokuoro to 18.30.

Maksuton lounas

Vähävaraisten, yksinäisten ja työttömien lounas pe 13.11. klo 12 kahviossa.

Omaishoitajien tapaaminen

To 19.11. klo 13 Yhteiskammarissa.

KIRKONMENOT

Uskelan kirkossa

- ▶ 24.10. Ekumeenisen vastuuviikon iltakirkko klo 18.
- ▶ 25.10. Sanajumalanpalvelus klo 10.
- ▶ 31.10. Iltakirkko klo 18.
- ▶ 1.11. Messu klo 10.
- ▶ 8.11. Sanajumalanpalvelus klo 10.
- ▶ 15.11. Messu klo 10.
- ▶ 22.11. Messu klo 10.
- ▶ 29.11. Messu klo 10.

Salon kirkossa

- ▶ 23.10. Nuorten messu klo 18.
- ▶ 1.11. Uskonpuhdistuksen muistopäivän sanajumalanpalvelus klo 17.
- ▶ 8.11. Messu klo 17. Lapsille touhupyhä sivusalissa messun aikana.
- ▶ 15.11. Englanninkielinen messu klo 13.
- ▶ 15.11. Messu klo 17. Messun yhteydessä vietetään itsemurhan tehneiden muistopäivää: kirkkosali hiljentyy rukousta varten klo 16.30, alttarin äärelle voi tulla sytyttämään rukouskynttilän.
- ▶ 22.11. Messu klo 17.
- ▶ 27.11. Nuorten messu klo 18.
- ▶ 29.11. Tuomasmessu klo 17.

MUUTA TILAISUUKSIA

Pastanttipuuroa

Ke 21.10. klo 12–14 seurakuntatalossa. Ateria 6 €. Puuroa kotiin ostettavaksi 5 €/rasia. Myös gluteenitonta. Arvontaa. Tapahtuman tuotto Anna Makeevan työlle Virossa ja Venäjällä.

Toimintatiistai

20.10. ja 17.11. klo 13–15 seurakuntatalossa. Yhdessäoloa, keskustelua, tekemistä, lauluja, kahvia. Vetäjinä Salme Säilä, Eero Säilä ja Maija-Liisa Ristola-Niskala, jolta lisätietoja p. 044 774 5272. * Lokakuussa askarrellaan tervehdyksortteja, aivojympätaan ja kuullaan tarinaa Topeliuksesta.

* Marraskuussa vieraina Seija Paju ja Anja Keränen aiheenaan tunne-musiikki.

Usko arjessa -ilta

Ke 21.10. ja 25.11. klo 18.30 Salon kirkossa. Lokakuussa vieraana Mari Vihinen aiheenaan Hedelmän kantaminen ja hengellinen vanhemmuus, marraskuussa Daniel Nummela aiheenaan Jumala joka ilmoittaa itsensä.

Jeesus-ilta

Ke 4.11. klo 18 Salon kirkossa. Ylistystä, rukousta ja raamattupetusta.

Siionin Kannel -seurat

Ti 10.11. klo 18 Salotossa, Kirkkokatu 5. Kahvi klo 17.30–. Mukana TM Tero Vaarna ja kanttori Jari Parviainen.

Antiikkia!

Matka kristillisen ajattelun alkulähteille ke 18.11. klo 18 Salon kirkossa, esitelmä FM Veli-Matti Rissanen.

Omaishoitajaviikon aloitus

Su 22.11. klo 13 ehtoollishartaus ja kirkkokahvit Mahlakangon seurakuntakodissa, Koivulankuja 2. Ilmoittautuminen pe 13.11. mennessä Airi Nikkaselle p. 0400 639 754.

RAAMATTUPIIREJÄ

- ▶ Raamattupiiri ma klo 15.30 srk-talossa. Tiedustelut Pekka Airaksinen 044 774 5374.
- ▶ Naisten raamattupiiri ma klo 18.30 srk-talossa. Tiedustelut Ulla Suominen 040 735 6328.
- ▶ Sivusalin raamattupiiri ke 28.10. * 11.11. * 25.11. klo 13 Salon kirkon sivusalissa.

MUUTA PIIREJÄ

Arvonkamari

Ma 26.10. * 9.11. * 23.11. klo 10–12 Ollikan srk-kodissa. Juttuseuraa ja yhdessäoloa. Vetäjänä vuorotellen vapaaehtoinen ja diakoniatyöntekijä.

Inkeriläisten piiri

Ke 28.10. * 11.11. * 25.11. klo 12 seurakuntatalossa.

Jumppapiirit

Hermannin koulussa (Torikatu 5) ma ja ke klo 10 naisille ja pe klo 9 miehille, Ollikassa tuolijumppa ti klo 10.

Kontaktipiiri

näkövammaisille siirtynyt Halikkoon, ks. Yhteinen toiminta.

Paunalan kerho

To 22.10. * 5.11. * 19.11. klo 13 srk-kodissa, Sillanpääkatu 5. Juttuseuraa ja yhdessäoloa. Vetäjänä vuorotellen vapaaehtoinen ja diakoniatyöntekijä.

Pyhäkoulu

Su 25.10. * 8.11. * 22.11. klo 15.30 Ollikan seurakuntakodissa.

Toivoa naisille -piiri

To 5.11. klo 14 Salon kirkon sivusalissa. Keskustelu- ja rukousryhmä Sanansaattajien materiaalin pohjalta.

MUUTA TOIMINTAA

- ▶ Yhteislauluja ke 18.11. klo 14 Iloansalossa.
- ▶ Iltaperhekerho keskiviikkoisin klo 17–19 seurakuntatalon päiväkerhotiloissa. * Muut perhekerhot ja vauvakerho www.salonseurakunta.fi/lapset.

KAFFEMUKI

Lähetyskahvio maanantaisin klo 13–15 seurakuntatalossa, Kirkkokatu 6. Ohjelmaa klo 14:

- ▶ 19.10. salolaislähtöinen kättilö Mimmi Koukku kertoo tyttöjen silpomisen vastaisesta

työstä.

- ▶ 26.10. Itä-Aasian kuulumisia, mukana Rauniot.
- ▶ 2.11. Puhetta kuolemasta ja runoja suuruun; Raija Laine ja Tarja Laurila.
- ▶ 9.11. vieraana Yrjö Rossi.
- ▶ 16.11. Liisi Kärkkäinen: Eläytyvää raamattutyöskentelyä
- ▶ 23.11. Maarit Peltonie-mi-Hannila, Erja Alander ja Jorma Peltonen kertovat Särkisalon yhteisövalmennuksesta.

SALOTTO

Kaiken kansan olohuone avoinna ti–pe klo 10–14 os. Kirkkokatu 5, puh. 044 774 5261.

- ▶ Porinapiiri ma 19.10. * 2.11. * 16.11. klo 10. Keskusteluryhmä ajankohtaisista asioista kiinnostuneille. Vetäjinä Hiikka-Marja Tanhuamäki ja Maija-Liisa Ristola-Niskala.
- ▶ Juttukammari keskiviikkoisin klo 15–17. Vertaistukea kuntoutujille. Halutessaan voi osallistua opiskelijoiden suunnittelemaan ohjelmaan. Lisätietoja M-L Ristola-Niskalta p. 044 774 5272.

VAATEKAMMARI

Kirkkokatu 5, Salo Avoinna ke klo 10–13, puh. 050 381 1717.

Vähävaraiset voivat saada diakoniatyön Vaatekammariin omaan käyttöönsä maksutta vaatteita, kenkiä ja kodintarvikkeita. Varaa mukaan perheen Kela-kortit. * Jos haluaa lahjoittaa kammariin vaatteita ja kenkiä, niitä voi tuoda Salottoon.

KIRKONMENOT

- ▶ 25.10. Sanajumalanpalvelus klo 13.
- ▶ 31.10. Pyhäinpäivän iltahartaus klo 18.
- ▶ 1.11. Sanajumalanpalvelus klo 13.
- ▶ 15.11. Sanajumalanpalvelus klo 11 ja sen jälkeen sadonkorjuujuhla seurakuntakodissa.
- ▶ 29.11. Perhejumalanpalvelus klo 10.

KIRKKO AVOINNA

Keskiviikkoisin klo 13–15. Tule hiljentymään kiireisen päivän keskellä. Paikalla työntekijä.

SIIVOUSTALKOOT

Hautausmaalla to 29.10. klo 9–.

MUUTA TOIMINTAA

Iltarusko

Ma 16.11. klo 13 seurakuntakodissa.

Koululaisten kerhot

Katso tiedot: www.salonseurakunta.fi/koululaiset

Lämmintä lähimmäiselle

Käsityöpiiri ma 19.10., 2.11. ja 16.11. klo 15 seurakuntakodissa. Kudotaan sukkaa ja nuttuja Särkisalon nimikkolähtetin, Arja Koskisen työalueelle Latinalaiseen Amerikkaan.

KAPPA LAISEN KANSLIA

Juha Hekkala tavattavissa papin kansliassa torstaisin klo 15.30–17.30.

TAPAHTUMAKALENTERI JATKUU SEURAAVALLA SIVULLA

TAPAHTUMAKALENTERI JATKUU EDELLISELTÄ AUKEAMALTA

Toimintaa järjestetään turvaohjeistukset huomioon ottaen. Osallistuthan vain terveenä, hygieniaohjeita ja turvavälejä noudattaen. Koronatilanteen muuttuessa tilaisuuksia voidaan joutua perumaan. Seuraa viikkoilmoituksia ja verkkosivustoa www.salonseurakunta.fi.

YHTEINEN TOIMINTA

Gospellattarit™

Tanssitreeni kaikenikäisille naisille gospelmusiikin tahtiin 24.11. saakka tiistaisin klo 18–19 Mahlakankareen seurakuntakodissa, Koivulankuja 2. Hinta 5 €/kerta, 3 €/kerta opiskelijat, eläkeläiset, työttömät. Tuotto Yhteisvastuukeräyksen hyväksi.

Kontaktipiiri

Näkövammaisille ja heidän läheisilleen ke 21.10. ja 18.11. klo 13.30 Halikon seurakuntatalossa, Vaskiontie 31. Huom. paikka!

Miesomaishoitajien kotitalouskerho

Ke 11.11. klo 17–19.30 Paunalan seurakuntakodissa, Sillanpäänkatu 5. Ilmoittautuminen viim. 9.11. Taina Koskelle 044 774 5263.

Kirkkovaltuuston kokous

Ke 11.11. klo 18 Salo'n kirkossa, Kirkkokatu 7.

Yhteiskristillinen toiminta

Ollikkala-ilta tiistaisin klo 18.30 Ollikan seurakuntakodissa, Hämeenojankatu 19. Raamatun sanaa, hengellisiä lauluja, rukousta, kahvia.

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

Inkerin lukupiiri

Toistaiseksi tauolla.

Käsityöpiiri

kansainvälisen työn hyväksi keski- viikkoisin klo 11–14 seurakuntatalossa, Kirkkokatu 6, katutaso.

OTA YHTEYTTÄ:

Taina Lindholm

diakoniatyöntekijä
044 774 5385
taina.lindholm@evl.fi

Timo Viitanen

maahanmuuttajatyön pappi
044 774 5295
timo.viitanen@evl.fi

PARISH WORK IN ENGLISH

Holy Communion

Sunday November 15, at 13:00 at Salo Church, Kirkkokatu 7.

More information

Rev. Timo Viitanen
tel. 044 774 5295
timo.viitanen@evl.fi
www.salonseurakunta.fi/english

NUORET

AVOIMET OVET

- ▶ Halikossa tiistaisin klo 15–17 seurakuntatalon Hepulissa.
- ▶ Keskustassa ti–pe klo 15–18 Katsikassa, Kirkkokatu 6.
- ▶ Perttelissä tiistaisin klo 15.30–18 seurakuntatalon Montussa. * Ei 20.10.

NUORTENILLAT

- ▶ Keskustassa perjantaisin klo 18–22 Katsikassa.
- ▶ Perniössä keskiviikkoisin klo 16–18 seurakuntatalon Piilossa.

NUORTEN MESSU

Pe 23.10. ja 27.11. klo 18 Salo'n kirkossa, Kirkkokatu 7.

TAPAHTUMAT

Adventtileiri

19.–20.12. Naarilassa. Ilmoittautumislinkki tulossa marraskuussa nettiin: salonseurakunta.fi/nuoret.

KUOROT

- ▶ Perniön nuorisokuoro ke klo 16–17.30 Perniön seurakuntatalossa. Lisätietoja Marialta: 044 735 8626, maria.rainio-alaranta@evl.fi.
- ▶ Diskantti to klo 17.30–19 Salo–Uskelan seurakuntatalossa. Lisätietoja Kaisalta: 044 774 5291, kaisa.suutela-kuisma@evl.fi.

KYSYTTÄVÄÄ?

Ota yhteyttä:

- ▶ Kai 044 774 5337, kai.ruha@evl.fi
- ▶ Sanna 044 774 5329, sanna.kotiranta@evl.fi
- ▶ Martti 044 735 8623, martti.rouhiainen@evl.fi
- ▶ Johannes 044 735 8629, johannes.alaranta@evl.fi
- ▶ Lea 044 774 5280, lea.pistamaa@evl.fi
- ▶ Ville 044 774 5218, ville.vaananen@evl.fi
- ▶ Simppa 044 774 5249, simone.koivisto@evl.fi

WHATSAPP-INFOKANAVA

Liity ryhmään ottamalla yhteyttä työntekijöihin.

Musiikkia

HARMONIKKAKONSERTTI KUUSJOELLA

”Eri tavalla samanlainen” on otsikkona Ren- ja Alijoen harmonikkakonsertissa la 24.10. klo 17 Kuusjoen kirkossa. Konsertissa kuullaan, minne 15-vuotinen polku harmonikansoittajana on johtanut. Luvassa on sekä klassista ohjelmistoa että omia sovituksia pop- ja rock-musiikin saralta. Vapaa pääsy, vapaaehtoinen maksu käsiohjelmasta.

SÄVELRETRIITTI PERTTELISSÄ

Sävelretriitti Perttelin kirkossa ke 28.10. klo 19–20 kutsuu hetkeksi hiljentymään, hengähtämään ja rauhoittumaan. Puhetta tai laulua ei ole, vaan sellolla soitettu elävä musiikki ja hengellisistä lauluista tutut melodiat saavat puhutella kuulijan sisintä ja herätellä ajatuksia ja tunteita, joiden juuri sillä hetkellä on tarpeen nousta esiin.

Sellon sävelet ja kirkon käytävien varrelle kiinnitetyt mietelmätekstit, raamatunlauseet ja kuvat johdattelevat illan teemaan, joka on rauha. Musiikkia kuunnellessaan voi omaan tahtiin kiertää kirkon käytävien ”pysäkeillä” tai istahtaa penkille rauhoittumaan, lepäämään, kenties rukoilemaan.

Sävelretriittiin voi poiketa lyhyeksi hetkeksi tai viipyä pitempään. Illan musiikista ja pysäkeistä vastaa sellisti Anna-Maaria Varonen.

JUHLAKONSERTTI HALIKOSSA

Halikon musiikkiyhdistys pitää 40-vuotisjuhlakonserttinsa la 7.11. klo 15 Halikon kirkossa. Ohjelmassa on Rossinin Petite Messe solennelle, solisteina Roope Pelo, Saara Rauvala, Jussi Vanttinen, Peppi Laine, Hanna-Leena Keinänen ja Pirjo Rajalin-Tymyra.

KAIKKIEN AIKOJEN YÖKYLÄILY

YÖ KIRKOSSA

Miltä tuntuisi mennä kirkkoon yöksi?

Sitä pääsee kokeilemaan 14.–15. marraskuuta

Yö kirkossa -tapahtumassa, joka alkaa lauantaina iltakellojen aikaan klo 18 ja päättyy sunnuntaina aamukymmenen messuun.

Mukana on kolme kirkkoa:

Halikon kirkossa viettävät yönsä 11–12-vuotiaat, Perttelin kirkossa 9–10-vuotiaat ja Särkisalon kirkossa perheet. Särkisalossa tosin nukutaan seurakuntakodin puolella, mutta muu aika ollaan kirkossa.

Kirkkoyöhön pitää ilmoittautua

viimeistään 1.11. nettilomakkeella, joka löytyy seurakunnan sivuilta salonseurakunta.fi/koululaiset.

100
VUOTTA
ILOA
koululaiset kirkossa

SALON⁺ SEURAKUNTA

Torikatu 6,
24100 Salo
vaihde puh. 02 774 51
salonseurakunta@evl.fi
www.salonseurakunta.fi

Kirkkoherra

Timo Hukka

0400 784 322
timo.hukka@evl.fi

KIRKKOHERRANVIRASTO

Torikatu 6, puh. 02 774 5206
avoinna ma–to klo 9–13, pe suljettu
Virkatodistukset, sukuselvitysten tilaaminen, avioliiton esteiden tutkinta, kirkollisten toimitusten varaaminen (kaste, vihkiminen, hautaus).

Toimitusten ajanvaraus

puh. 02 774 5207

Sukuselvitykset

puh. 02 774 5208
sukuselvitykset.salo@evl.fi

TALOUSTOIMISTO

Torikatu 6, toinen kerros
puh. 02 774 5200

avoinna ma–to klo 9–13, pe suljettu

Hauta-asiat

puh. 02 774 5209
Hautapaikat, hautojen hoito.

Toimistopäällikkö

Leena-Maija Rantala
044 774 5301
leena-maija.k.rantala@evl.fi

Kiinteistöpäällikkö

Kai Fagerström
044 774 5333
kai.fagerstrom@evl.fi

Seurakuntapuutarhuri

Markku Johansson
044 774 5285
markku.johansson@evl.fi

DIAKONIA

Vastaanottoaikojen varaukset puhelimitse:

Halikko

ma ja to klo 9–10
puh. 044 774 5373

Perniö & Särkisalo

ti ja to klo 9–10
puh. 044 774 5354

Salo-Uskela, Kiikala & Suomensjärvi

ma–ti ja to–pe klo 10–12
puh. 044 774 5216
diakoniatoimisto.salo@evl.fi
Yhteydenottoopyynnön voi jättää myös tekstiviestillä, vastaajaan tai sähköpostiin.

Marja Hiltunen
siistiä

Torstai 1.10.2020

Aloitin tänään työt Pikkupappilan päiväkerhotiloista, sillä sinne tullaan töihin aina ensin. Siivoan siellä roskat, vessat, kalusteet, kosketuspinnat, lattiat ja matot.

Seurakuntatalon alakerrassa on diakoniatoimisto ja nuorten tiloja, ja tänään on salissa kokous yhdeksältä. Katsoin, että kaikki on kunnossa. Siivottavaa on aina sen mukaan kuin on ollut toimintaa. Nyt on tullut sisään paljon koivunsiemeniä, kun ovia ja ikkunoita on pidetty auki.

Aamuisen parin työtunnin jälkeen on teetauko ja mittarissa 6100 askelta.

Yläkerran tilat on myös tarkistettava ja vielä tänään viimeisteltävä salit viikonlopun tilaisuuksia varten. Järjestelen ja liinoitan pöydät sen mukaan kuin paikkoja tarvitaan. Luultavasti hurautan vähän lattioitakin – tätä materiaalia ei saa vahata, mutta jos ajaa sen rauhallisesti ja vielä

vaikka ristiin, niin siitä tulee hyvä. Tilaisuudet ovat ihmisille tärkeitä ja ainutkertaisia!

Tänään täällä ei ole paljon äksöniä, mutta tekemistä on aina. Kaikki siivoustyö ei ole näkyvää, mutta silti se on tehtävä säännöllisesti, kuten yläpölyjen pyyhintä tai ilmansuodattimien putsaus, muuten pöly on hengitysilmassa.

Usein iltapäivällä teen myös toimistohommaa, soittelen tavaratilauksia, kyselen tilaisuuksien paikkamääriä ja sovin salien näyttöjä. Nyt tällaista tehtävää on vähän, sillä viikon päästä jään lomalle ja sen jälkeen eläkkeelle. Tänään voisin juhlia tasan 33 vuotta kestänyttä työuraa seurakunnassa; siitä enemmän osan olen ollut Salo-Uskelassa ja nyt runsaan vuoden täällä Halikossa.

Kun näitä viimeisiä työpäiviä miettii, tuntuu että aika loppuu kesken!

Pirkko Koivunen
seurakuntapastori

Keskiviikko 23.9.2020

Työpäiväni alkoi tänä aamuna pappien etäkokouksella. Keväällä aloitetut ja hyväksi havaitut Teams-kokoukset ovat jatkuneet syksylläkin parin viikon välein. Käsittelemme niissä mm. toimituksiin, jumalanpalveluksiin, koulutuksiin ja seurakuntalaisilta saatuihin palautteisiin liittyviä asioita. Tällä kertaa viivähdimme yhdessä vain hetken.

Soitettuani omaiselle ja sovittuani hänen kanssaan tapaamisen ennen hautajaisia ajoin Saloon, jossa meillä oli kolmen papin yhdistelmäpalaveri: yksi oli ruudun ääressä kotona ja kaksi seurakuntatalossa. Suunnitelimme seuraavan viikon Jeesus-iltaa.

Puolilta päivin kävin Perniön kässäkerhossa, jossa naiset kutovat pääasiassa sukia. Niitä myydään joulumyyjäisissä ja muissa tapahtumissa lähetystyön hyväksi. Osa sukista lahjoitetaan tarvitseville lähet-

tien kautta. Keitin naisille kahvit; tarjoilun vapaaehtoinen maksu menee Latinalaisen Amerikan köyhien hyväksi.

Iltpäivällä soitin syntymäpäiväonnitteletutulle 94-vuotiaalle. Luin myös seuraavan sunnuntain jumalanpalvelustekstit, jotka jätin hautumaan sunnuntain messua ja paikallislehden hartauskirjoitustani varten. Suunniteltuani vielä illan hartauspuheen soi puhelin: tuttu seurakuntalainen halusi purkaa sydäntään.

Päivä päättyi Salon keskustassa Usko arjessa -iltaan, jossa toimin vetäjänä. Musiikkipuolen hoitivat kanttori ja vapaaehtoiset esiintyjät, raamattuopetuksen piti vierailtava puhuja. Sain istua ja nauttia illan annista yhdessä seurakuntalaisten kanssa.

Hyvillä mielin läksin kotimatalle. Päivä oli pitkä, mutta monivaihteinen ja antoisa. Erityisesti tällaisina päivinä nautin työstäni ja kiitollisuus täyttää sydämeni.

Kisko & Muurla
Varaukset suoraan diakoniatyöntekijälle
puh. 041 442 4747.

Kuusjoki & Pertteli
Varaukset suoraan diakoniatyöntekijälle
puh. 040 849 6720.

VAATEKAMMARI

Kirkkokatu 5, Salo
avoinna ke klo 10–13
puh. 050 381 1717

Vähävaraiset voivat hakea maksutta omaan käyttöönsä vaatteita, kenkiä ja kodintarvikkeita. Jos haluaa lahjoittaa kammariin vaatteita ja

kenkiä, niitä voi tuoda Salottoon (Kirkkokatu 5) sen aukioloaikoina ti–pe klo 10–14.

PERHEASIAIN NEUVOTTELUKESKUS

Kauppakeskus Plaza,
Vilhonkatu 8, kolmas kerros
ajanvaraus ti ja to klo 12–13
puh. 044 774 5217
perheneuvonta.salo@evl.fi

VAPAAEHTOISTYÖ

Koordinaattorina
diakoni Sanna Saramo
puh. 044 774 5296
Tehtäviä tarjolla verkkosivustolla
vapaaehtoistyö.fi/salo.

5/2020

Julkaisija
Salon seurakunta
Torikatu 6, 24100 Salo
www.salonseurakunta.fi

Toimitus
Päätoimittaja Timo Hukka
p. 0400 784 322
timo.hukka@evl.fi

Toimitussihteeri
Ulla-Maija Kytölä
p. 044 774 5212
ulla-maija.kytola@evl.fi

Seurakunta SANOMAT

Sivunvalmistus
Salon Seudun Sanomat Oy
Anni Mäkinen

Jakelu Varsinais-Suomen
Tietojakelu Oy ja Posti Oyj

Paino
Salon Lehtitehdas,
Salo 2020

Painos 26 552 kpl

Tutkijat sonnustautuvat suojapukuihin ja maskeihin, sillä kirkkojen ullakot ovat pölyisiä paikkoja, vaikka niitä työn alkajaisiksi imuroitiin.

Perttelin kirkon vintille kuljetaan sakastista kattoluukun kautta.

Mittaukset tehdään digitaalisti. Mittaustyössä Pauliina Saarinen ja Ilari Aalto.

Miina Tolonen ja Mia Puranen tutkivat konttikattotuolin alaosan rakennetta.

Kattoristikoiden ratkojat Perttelissä

Kivikirkkojen ullakoilla lymyilee Suomen vanhin säilynyt puurakennusperinne.

ULLA-MAIJA KYTÖLÄ

Suomessa on seitsemisenkymmentä keskiaikaista kivikirkkoa, mutta vain kymmenessä on säilynyt alkuperäiset, puiset kattorakenteet. Perttelin kirkko on yksi niistä, ja ainoa Salon seurakunnan alueella.

Parhailtaan on käynnissä monitieteinen hanke, jossa nämä keskiajalta säilyneet puurakenteet tutkitaan ja dokumentoidaan. Samalla toivotaan saatavan tietoa myös siitä, mitä keskiaikaisista rakenteista ja työtavoista voidaan oppia.

Syyskuussa oli Perttelin vuoro tulla tutkiksi. Kattoristikoiden ratkojiksi itsensä nimennyt työryhmä, joka koostuu mm. arkkitehdeistä ja arkeologeista, vietti viikon kirkon ullakolla.

Tällaista harvinaista tapausta piti Seurakuntasanomiinkin lähteä dokumentoimaan. Ei siis muuta kuin suojahaalari ylle, kamera kaulaan ja tutisevin polvin tutkijoiden perässä tikkaista ylös.

Kestävää kattotuoliteknikkaa

Päivän sana tuntuu olevan konttikattotuoli. Se on nimitys kattotuolityypille, joka vaikiintui käyttöön 1400-luvun puolivälistä lähtien. Perttelin kirkossa katto on tehty 24 konttikattotuolin varaan.

Seinämuurien päällä on jalasparrut, toinen muurin sisä- ja toinen ulkoreunalla. Poikittain niiden päälle tukeutuu konttikattotuolin vaakasuora osa, jota nimitetään kápäläksi. Kattotuolin muut osat ovat pysty konttipuu ja lappeen suuntainen selkäpuu.

Konttikattotuoli osaa hommansa: se ohjaa koko kattorakenteen painon sekä myös tuulen ja lumen aiheuttaman kuorman muurin harjalle ja siitä maahan.

Erikoisuutena rautanaulat

Tutkimuksen kohteena olevissa kirkoissa on perusajatus kaikissa sama, mutta kaikki on toteutettu vähän eri tavalla, kertoo arkkitehti **Marko Huttunen**.

– Tämmöistä emme ole vielä nähneet missään muualla, että kattotuoleissa on puutappien sijasta rautanauloja, hän esittelee Perttelin erityispiirteet.

Se voi viitata siihen, että kattorakenteen pystytystapa on erilainen kuin silloin kun on käytetty puutappeja.

– Täällä on ehkä pystytetty osissa ja nauhattu sitä mukaa.

Oletettu pystytystapa saattaa selittää sen, miksi Perttelin kattorakenteissa ei näy rakentajien merkintöjä. Sellaiset ovat olleet välttämättömiä silloin, jos kattotuoli on koottu ensin maassa, sitten purettu osiin, merkitty osat ja koottu taas oikeaan järjes-

tykseen ylhäällä.

Mitään muitakaan merkintöjä ei ullakolla näy, paitsi tutkijoiden lappusia.

– Luku- ja kirjoitustaito on täällä ehkä jo ollut niin korkealla, että merkinnät on tehty papereihin eikä parruihin, Marko Huttunen arvelee.

Paikallista osaamista

Tutkimuksen kohteena olevia kirkkoja rakennettaessa on sovellettu paikallista talonpoikaista veistotaitoa. Ei ollut mitään kivikirkkojen kattotuolien tekoon erikoistunutta porukkaa, joka olisi niitä käynyt tekemässä pitkin pitäjää.

– Kellään ei siis voinut olla kokemusta vastaavasta työstä, Marko Huttunen tarkentaa.

– Monet näistä kirkoista ovat kuitenkin suhteellisen lähellä rannikkoa, joten paikallisilla on voinut olla laivanrakennustaitoa ja kokemusta esimerkiksi siitä, miten masto saadaan pystyyn.

– Vinssien käyttökäyttö on ollut hallinnassa. Taitoa on selvästi ollut, koska rakenteet ovat yhä kunnossa puolen vuosituhannen jälkeen. Perttelissä jotkin yksittäiset liitokset saattavat olla vähän auki, ovat tutkijat havainneet, mutta mitään sellaista ei näy, mitä pitäisi heti rientää korjaamaan.

– Seuranta olisi kuitenkin hyväksi, Marko Huttunen neuvoo.

Oppia nykypäivään?

Suomessa ei ole säilynyt mitään muuta yhtä iäkstä puurakentamista kuin Perttelin kaltaiset kivikirkkojen kattorakenteet.

– Merkittävää on se, että kattorakenteet ovat paitsi vanhoja myös suurikokoisia ja edelleen toiminnassa. Insinööriteknisesti ne ovat varsin monimutkaisia ja näin hyvin säilyneet, Marko Huttunen sanoo.

Ne edustavat myös hiilijalanjäljen kannalta hyvin kestävästä rakentamisesta.

Muutakin puutyötä kuin kattotuolit on Perttelissä osattu tehdä kestävä kehityksen periaattein. Marko Huttunen kehottaa katsomaan laudoitusta paanujen alla. Etelä-lappeella on sahalautaa, mutta pohjois-lappeen veistolaudoitus on se, mikä tutkijaa kiinnostaa, sillä se on erittäin todennäköisesti alkuperäinen. Laudat on veistetty ja lomitettu viisaasti niin, että vaikka paanun alle menisi vettä, se ohjautuu pois. Laidoituksenkin käyttöikä on siis jo puoli vuosituhatta eikä loppua näy.

Ei voi kuin ihaila silloisten, valtaosin kai tuntemattomiksi jäävien rakentajien osuudesta.

Aiheesta ilmestyy innostuneen tutkijajoukon työ jatkuu Perttelin-viikon jälkeen kaiken kertyneen aineiston parissa. Tuloksia on aikanaan luvassa raportteina, artikkeleina, väitöskirjoina ja dokumenttifilmeinä.